

A
K M W
T O I
Y G Ę
W A C
N E
I J

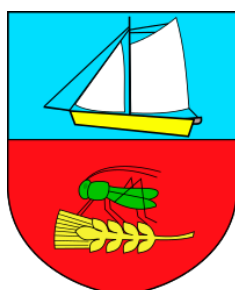
**Diagnoza potencjału kulturotwórczego
w gminie Ustka**

Raport z diagnozy lokalnej powstał w ramach projektu „Aktywni mogą więcej” realizowanego przez Centrum Kultury Gminy Ustka w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2023 organizowanego przez Narodowe Centrum Kultury.

Opracowanie: Katarzyna Kamler, Justyna Szymańska Stowarzyszenie „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego

CENTRUM
KULTURY
GMINY USTKA

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2023

Ustka 2023

Spis treści

Wstęp.....	4
Idea DK+.....	4
Czym jest kultura?	5
Metodologia	8
Charakterystyka gminy.....	9
Charakterystyka Centrum Kultury Gminy Ustka	13
Diagnoza lokalna: działalność świetlic i bibliotek.....	16
Świetlica w Charnowie.....	17
Świetlica w Duninowie	21
Świetlica w Gąbinie.....	27
Świetlica w Grabnie // Zimowiska	30
Świetlica w Machowinie	33
Świetlica w Możdżanowie	37
Świetlica w Niestkowie.....	39
Świetlica w Objeździe	40
Świetlica w Pęplinie	44
Świetlica w Rowach.....	47
Świetlica w Starkowie	50
Świetlica w Wodnicy	52
Świetlica w Wytownie	55
Świetlica w Zaleskich.....	56
Podmioty kulturalne działające w gminie.....	60
Rekomendacje	63
Inspiracje i dobre praktyki, publikacje.....	66
Bibliografia	69

Wstęp

Idea DK+

Oddajemy w Państwa ręce raport podsumowujący diagnozę identyfikującą potencjał kulturotwórczy mieszkańców i mieszkańek gminy Ustka, stanowiącego część projektu „Aktywni mogą więcej” realizowanego przez Centrum Kultury Gminy Ustka w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2023 organizowanego przez Narodowe Centrum Kultury.

Program Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne skierowany jest do domów kultury gotowych „prowadzić nowatorskie działania animacyjne projektowane w oparciu o przeprowadzoną wcześniej diagnozę i poddane ewaluacji, a ukierunkowane na bezpośrednią i bliską współpracę z przedstawicielami społeczności lokalnej”¹. Celem programu jest „poszerzenie dostępu do kultury, stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi współpracy, komunikacji, pobudzenie aktywności obywatelskiej w przestrzeni kultury, wykreowanie warunków sprzyjających nowoczesnej edukacji kulturalnej i artystycznej”², a także zwiększenie „zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnych poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych, realizowanych przez mieszkańców oraz inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności”³.

Integralną częścią programu jest diagnoza lokalna – badanie identyfikujące zasoby kulturotwórcze, potrzeby i samodzielne inicjatywy mieszkańców gminy Ustka. Zarówno samemu programowi, jak i naszej diagnozie przyświecało rozumienie lokalnej instytucji kultury zawarte w słowach profesora Marka Krajewskiego, który określił dom kultury jako miejsce, „w którym urealnia się lokalna wspólnota, gdzie

¹ <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/aktualnosci/dom-kultury-edycja-2023-nabor-wnioskow> (dostęp: 7.05.2023)

² <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury> (dostęp: 7.05.2023)

³ <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/o-projekcie> (dostęp: 7.05.2023)

materializują się więzi spajające zbiorowości, gdzie w końcu można rozwijać pasje i talenty, odkrywać siebie”⁴, najważniejszymi ogniwami kultury „są bowiem mało widoczne instytucje, wykonujące jednak organiczną pracę, od której efektów zależy to jak jesteśmy w kulturze, jej miejsce w hierarchiach ważności, nasza zdolność do korzystania z niej inaczej, niż tylko czerpiąc satysfakcje estetyczne”⁵.

Celem raportu jest uchwycenie wielowymiarowości życia kulturalnego w gminie Ustka, z naciskiem położonym na poszerzenie współpracy oraz wzrost zaangażowania mieszkańców poszczególnych sołectw gminy Ustka w kreowaniu lokalnej aktywności kulturalnej. Raport prezentuje krajobraz kulturalny gminy, uwzględniając potencjały (miejsc i osób) występujące w każdym sołectwie w gminie. Pokazuje też, w jaki sposób mieszkańcy postrzegają potencjał kulturotwórczy, a także omawia obszary możliwej działalności kulturalnej, które CKGU wraz z innymi podmiotami w gminie mogłyby wesprzeć i włączyć w swoje obszary działań.

Ponadto realizacja poniższej diagnozy i uczestnictwo CKGU w projekcie Domy Kultury+ Inicjatywy Lokalne wpisuje się w wizję rozwoju gminy zapisaną w Strategii Rozwoju Gminy Ustka 2017-2027. Włodarze gminy dostrzegają potencjał w rozwoju kultury na terenie gminy Ustka i aktywizacji społeczności lokalnej. Te cele planują realizować między innymi poprzez intensyfikację udziału mieszkańców w kulturze jako uczestników i twórców wydarzeń kulturalnych, kultywowanie i promocję tradycji, wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, stworzenie programów doszkalających w zakresie obsługi nowoczesnych urządzeń, promocję postaw ekologicznych, szkolenia dla mieszkańców czy ciągłe doskonalenie się urzędników gminnych w zakresie aktywizacji mieszkańców⁶.

Czym jest kultura?

Realizując diagnozę potrzeb i potencjałów mieszkańców należy przede wszystkim zastanowić się, co rozumiemy przez pojęcie „kultura”. Bardzo często pierwszym

⁴ <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/o-projekcie> (dostęp: 7.05.2023)

⁵ tamże

⁶ za Strategia Rozwoju Gminy Ustka na lata 2017-2027, <https://ustka.ug.gov.pl/strategia-rozwoju.html> (dostęp: 7.05.2023)

skojarzeniem jest tzw. kultura wysoka lub sztuka (w tym teatr, malarstwo, poezja, muzyka, rzeźba). Z naszego doświadczenia badawczego wynika, że jest to powszechne skojarzenie właściwie we wszystkich grupach, bez względu na wiek, płeć czy pochodzenie społeczne. Skojarzenie kultury niemal wyłącznie z tzw. kulturą wysoką jest powszechne i utwierdzone w toku formalnej edukacji szkolnej, gdzie to te klasyczne przejawy działalności twórczej człowieka są przedstawiane pod hasłem „kultura”. Jednak dostęp do tak pojętej kultury nie jest równościowy, i często ogranicza się do większych miast i jest obwarowany wieloma zależnościami: kapitałem społecznym, kulturowym, ekonomicznym, a także wiekiem odbiorców, miejscem ich zamieszkania oraz mobilnością. W opozycji do kultury wysokiej funkcjonuje pojęcie kultury popularnej, której celem jest przede wszystkim dostarczenie odbiorcom rozrywki przy minimalnej ilości treści. Kultura masowa dostępna i łatwa w odbiorze, nie wymaga prawie żadnych kompetencji. Gdzieś pomiędzy tymi dwoma biegunami powstało w ostatnich latach pojęcie kultury szerokiej. Zaproponował je Marcin Skrzypek, animator kultury z Lublina, pracownik Ośrodka „Brama Grodzka Teatr NN” i określił jako obejmującą „spektrum aktywności podejmowanych spontanicznie i oddolnie przez mieszkańców”⁷. Nie jest to kultura niezależna, alternatywna, niszowa ani offowa. Kultura szeroka jest bliska, dostępna, włącza, uczy, zachęca do aktywności, rozwija się horyzontalnie oraz nie tworzy podziału na profesjonalistów i odbiorców. Jest odpowiedzią na style życia, pasje i fascynacje zwykłych mieszkańców, mówi o pożytku z nich dla całej społeczności, podkreśla wartość przyglądania się amatorskim próbom, zamiast pójścia do profesjonalnego teatru, muzeum, galerii⁸. To właśnie przejawów tak rozumianej kultury szukałyśmy podczas badania prowadzonego w Ustce.

W czasie diagnozy i pisania raportu przyświecała nam tym samym bardziej otwarta, antropologiczna definicja kultury, którą socjolog Tomasz Szlendak określił jako „coś, co robi się razem, kiedy się spotyka innych ludzi” (Szlendak 2011, s. 75). Owa potrzeba wspólnotowości w dużym stopniu tłumaczy popularność imprez plenerowych, szczególnie festynów. Nie jest to dziwne, jeśli przyjmiemy za autorami publikacji „Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce”, że „bywalcami

⁷ <https://www.nck.pl/szkolenia-i-rozwoj/projekty/kultura-sie-liczy-/blog/poszerzamy-kulture-spotkanie-z-lubelska-kultura-szeroka> (dostęp: 18.04.2023)

⁸ tamże

impresz dożynkowych czy obchodów dni miasteczka albo gminy są wszyscy” (Bukraba-Rylska, Burszta, 2011). Takie wydarzenia jak festyn czy święto gminy spełniają więc bardzo ważną rolę integracyjną i wspólnototwórczą. Spotkania, koncerty są często pretekstem do spędzania wspólnie czasu, mają charakter relacjogeny (Murawska, Olko, Sadura 2016). Jednocześnie warto pamiętać, że potrzeba wspólnotowości i integracji jest bardzo ważna w przeżywaniu kultury także w przypadku małych, indywidualnych lub sąsiedzkich przedsięwzięć. Według innego raportu mieszkańcy wsi zapytani o to, co robią w wolnym czasie w większości wymieniali praktyki zbiorowe, takie jak spotkania towarzyskie, spacerowanie czy wspólna jazda samochodem (Walczak, Jewdokimow, Pazderski 2016).

Warto w tym miejscu zwrócić też uwagę na kontekst zachodzącej globalnie zmiany kulturowej, jaką określa się jako przejście od kultury hierarchicznej do kultury uczestnictwa. Na obszarach wiejskich, zazwyczaj oddalonych od dużych centrów kultury i na obrzeżach globalnego przepływu najnowszych nurtów kulturalnych, ten proces często zachodzi wolniej. Jednak tym, co może wesprzeć te zmiany i pomóc przejść mieszkańcom do kultury uczestnictwa, są właśnie lokalne instytucje kultury. Jak twierdzi jeden z ekspertów Programów Ministra Kultury: „Ona [kultura na obszarach wiejskich – przyp. aut.] się krzewi przez domy kultury, biblioteki, szkoły, przedszkola, domy parafialne, kluby; słowem przez sieć materialną instytucji krzewienia kultury. Są one miejscem przekazywania tradycji, ale mogą być też siecią nowoczesnych mediów i technik komunikacji, słownej, obrazowej, dźwiękowej (...)”⁹. Domy kultury, zwłaszcza w małych miejscowościach i na obszarach wiejskich, mogą być właśnie tymi przekazywaczami innej formy udziału w kulturze – uczestnictwa, a nie tylko odbioru, postaw współodpowiedzialności i współdziałania, a nie konsumpcji gotowej oferty. Takie podejście do kultury i roli lokalnej instytucji kultury przyświecało nam podczas badań i realizowania diagnozy wraz z zespołem pracowników Centrum Kultury Gminy Ustka i takie rozumienie kultury chcielibyśmy zaproponować w czasie czytania tego raportu.

⁹ za: Raport Końcowy Kultura a kapitał społeczny na wsi. Ewaluacja wsparcia kultury na obszarach wiejskich poprzez Programy Ministra Kultury, <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/warto-zajrzec/raport-koncowy-kultura-a-kapital-spoeczny-na-wsi-ewaluacja-wsparcia-kultury-na-> (dostęp: 8.05.2023)

Metodologia

Raport powstał w oparciu o badania etnograficzne prowadzone w kwietniu i maju 2023 roku na terenie gminy Ustka. Badanie miało charakter jakościowy i jego celem było znalezienie odpowiedzi na pytania, jakimi potencjałami kulturotwórczymi (miejsc i osób) gmina dysponuje, jakie są oczekiwania i potrzeby mieszkańców i mieszkanek gminy oraz jakie bazujące na tym działania we współpracy z lokalną społecznością może podjąć Centrum Kultury Gminy Ustka.

Docelową grupą badania byli mieszkańcy i mieszkanki poszczególnych sołectw tworzących gminę Ustka, w szczególności tych, w których znajdują się świetlice wiejskie. Ich zdania i opinie były zbierane w czasie spotkań w wiejskich świetlicach. Pierwsze spotkanie w świetlicy wiejskiej w Duninowie zostało poprowadzone przez nas, przy udziale pracowników Centrum Kultury Gminy Ustka; pozostałe spotkania prowadzili samodzielnie pracownicy CKGU. W czasie wszystkich warsztatów badawczych zostały wykorzystane metody aktywne, takie jak praca w grupie, burza mózgów, a także narzędzie służące do mapowania potencjałów (miejsc i osób) oraz metoda tzw. „latających flipchartów”, zwana też *World Cafe*. W zaplanowaniu diagnozy, a następnie opracowaniu wyników i napisaniu raportu pomagały etnolożki ze Stowarzyszenia „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego.

W analizie wyników wykorzystaliśmy również obserwacje uczestniczące podczas wizyty w Centrum Kultury Gminy Ustka i świetlicy w Duninowie oraz objazd badawczy po gminie Ustka, dokumentację fotograficzną oraz dane zastane z ogólnodostępnych baz. Badaniem został objęty cały obszar gminy Ustka, jednak ze względu na ograniczony czas i różnorodność grup odbiorców i twórców działań kulturalnych, w niniejszym raporcie koncentrujemy się głównie na opisie potencjału miejsc i osób.

Charakterystyka gminy

Gmina Ustka jest gminą wiejską położoną w powiecie słupskim, w województwie pomorskim. Jej powierzchnia zajmuje 9% powiatu. W skład gminy wchodzi 19 sołectw: Charnowo, Dębina, Duninowo, Gąbino, Grabno, Lędowo, Machowino, Machowinko, Niestkowo, Możdżanowo, Objazda, Pęplino, Przewłoka, Rowy, Starkowo, Wodnica, Wytowno, Zaleskie i Zimowiska. Gmina leży nad Morzem Bałtyckim i sąsiaduje z gminami Postomino, Słupsk, Smołdzino oraz miastem Ustka. Jest to gmina o typowo rolniczo-turystycznym charakterze.

Ryc. 1. Położenie gminy Ustka na tle regionu (www.openstreetmap.org, dostęp: 5.05.2023)

W gminie Ustka mieszka ponad 8000 osób (8249 mieszkańców – stan na 31.12.2021 roku), co stanowi 8% populacji całego powiatu. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 15%. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,9 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa pomorskiego. Gmina Ustka ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -5,67 na 1000 mieszkańców. Prawie

$\frac{2}{3}$ mieszkańców gminy Ustka jest w wieku produkcyjnym (62%), 18% w wieku przedprodukcyjnym, a 20% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Bezrobocie rejestrowane wynosiło w 2021 roku 7,5% (9% wśród kobiet i 6% wśród mężczyzn). Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ustka około 700 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a ponad 1100 osób przyjeżdża do pracy spoza terenu gminy. Największym pracodawcą w regionie jest firma Mowi – norweska korporacja zajmująca się przetwórstwem owoców morza, której siedziba znajduje się w Duninowie i w której zatrudnionych jest około 4000 pracowników¹⁰. 20% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ustka pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 44% w przemyśle i budownictwie, a 15% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja)¹¹.

Łączne wydatki z budżetu gminy Ustka w 2021 roku wyniosły 62,2 mln złotych (jest to 7500 złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca). Największa część gminnego budżetu została przeznaczona na oświatę i wychowanie (19%). Wydatki inwestycyjne stanowiły 13,2 mln złotych, czyli 21% wydatków ogółem. Suma dochodów budżetu gminy wyniosła w 2021 roku 67,6 mln złotych (jest to 8200 złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca). Wydatki z budżetu gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowiły 4%, a na turystykę – niecały 1%.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 18% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2% wykształcenie policealne, 11% średnie ogólnokształcące, a 19% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 25% mieszkańców gminy Ustka, gimnazjalnym 4%, natomiast 17% podstawowym ukończonym. 4% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej¹².

W gminie Ustka działa 5 szkół podstawowych (w Objeździe, Zaleskich, Charnowie, Gąbinie, Wytownie). Funkcjonuje także filia Szkoły Specjalnej przy Domu Pomocy

¹⁰ https://www.gowork.pl/mowi-poland-s.a.,96093/kim_jestesmy (dostęp: 6.05.2023)

¹¹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Ustka (dostęp: 5.05.2023)

¹² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Ustka (dostęp: 5.05.2023)

Spółecznej w Machowinku. W gminie mieszkańcy mogą skorzystać z 6 punktów przedszkolnych (w Objeździe, Wytownie, Charnowie, Duninowie, Starkowie – punkty przedszkolne publiczne oraz niepubliczne przedszkole w Gąbinie).

Turystyka

Bliskość Morza Bałtyckiego, chronionych form krajobrazu (Słowiński Park Narodowy, Rezerwat Jezioro Modła, Rezerwat Buczyzna nad Słupią i Rezerwat Zaleskie Bagna, Obszar Chronionego Krajobrazu Pas Pobreża na Zachód od Ustki oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Pas Pobreża na Wschód od Ustki, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne, pomniki przyrody), obecność większych ośrodków miejskich takich jak miasto Ustka, Darłowo czy Słupsk oraz bogactwo atrakcji kulturowych i historycznych stwarzają dogodne warunki do rozwoju turystyki.

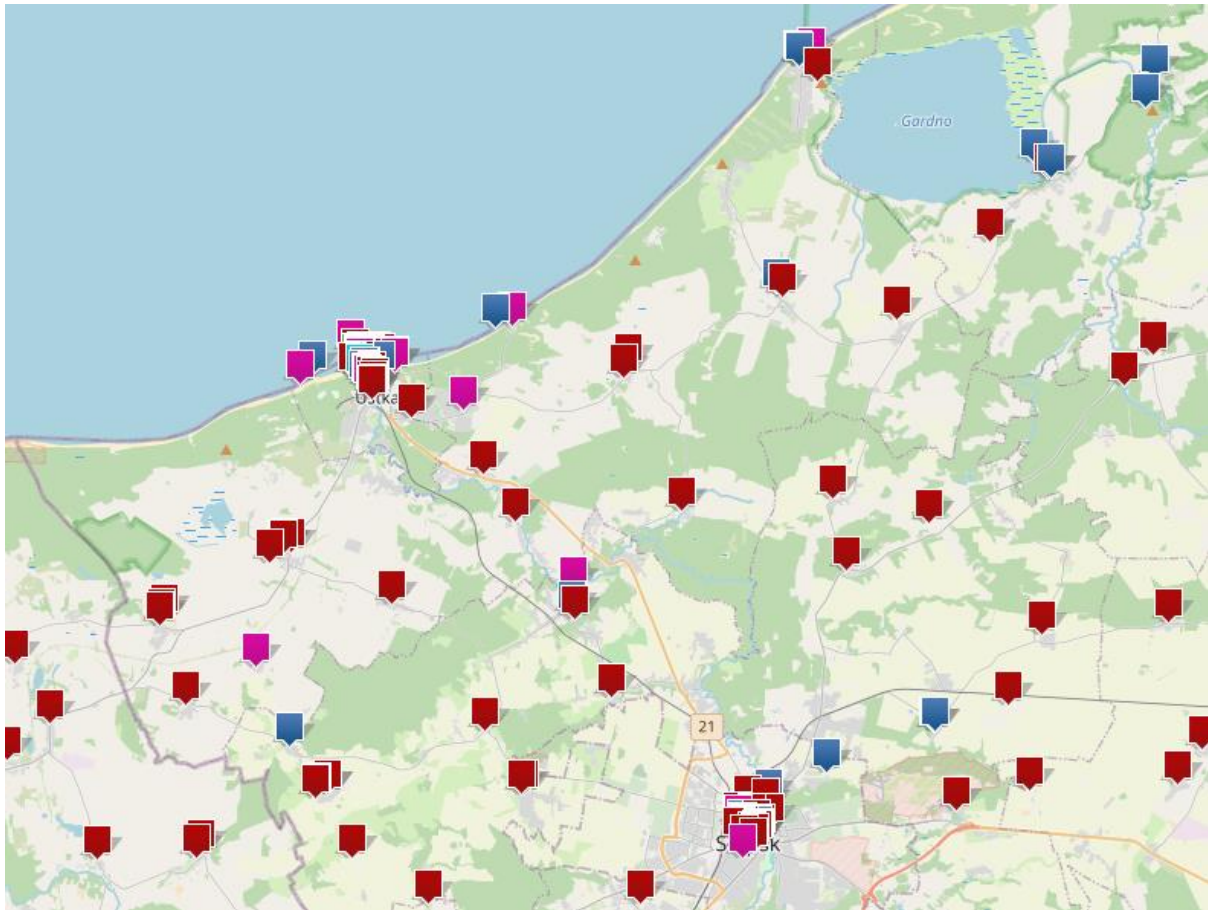
Najważniejsze miejscowości gminy o charakterze wypoczynkowym ulokowane są na wschód od Miasta Ustki i rzeki Słupi. Są to Rowy, Poddąbie, Dębina, Orzechowo i Przewłoka. Dużego znaczenia turystycznego nabierają też pobliskie Wytowno i Lędowo. Osoby zainteresowane wypoczynkiem w wiejskim zaciszu z dala od zgiełku i hałasu mogą odpocząć w gospodarstwach agroturystycznych w miejscowościach takich jak Bałamałek, Redwanki, Objazda, Charnowo, Niestkowo, Duninowo czy Wodnica¹³.

W bliskim sąsiedztwie, na południe od gminy, znajduje się zespół krajobrazowo-kulturowy Kraina w Kratę, będący unikalną w skali kraju atrakcją. Na terenie gminy zostały wytyczone szlaki turystyczne (piesze i rowerowe), prowadzące przez najbardziej malownicze zakątki gminy i regionu. Nad Bałtykiem zostało wytyczonych kilkanaście oficjalnych kąpielisk.

Według popularnego serwisu Polska Niezwykła, w gminie Ustka i w jej okolicy, znajduje się kilkadziesiąt atrakcji turystycznych, które mogą być obiektem zainteresowania turystów. Są to miejsca związane z występowaniem zabytków/obiektów historycznych (kolor czerwony), miejsca rozrywkowe (kolor

¹³ <https://ustka.ug.gov.pl/dla-turysty.html> (dostęp: 7.05.2023)

fioletowy), czy miejsca oznaczone przez autorów jako „niezwykłe” (kolor niebieski). Na przykład, w kategorii miejsc „niezwykłych” można przeczytać o historii duninowskich organów oraz śladach mormonów w Objeździe.

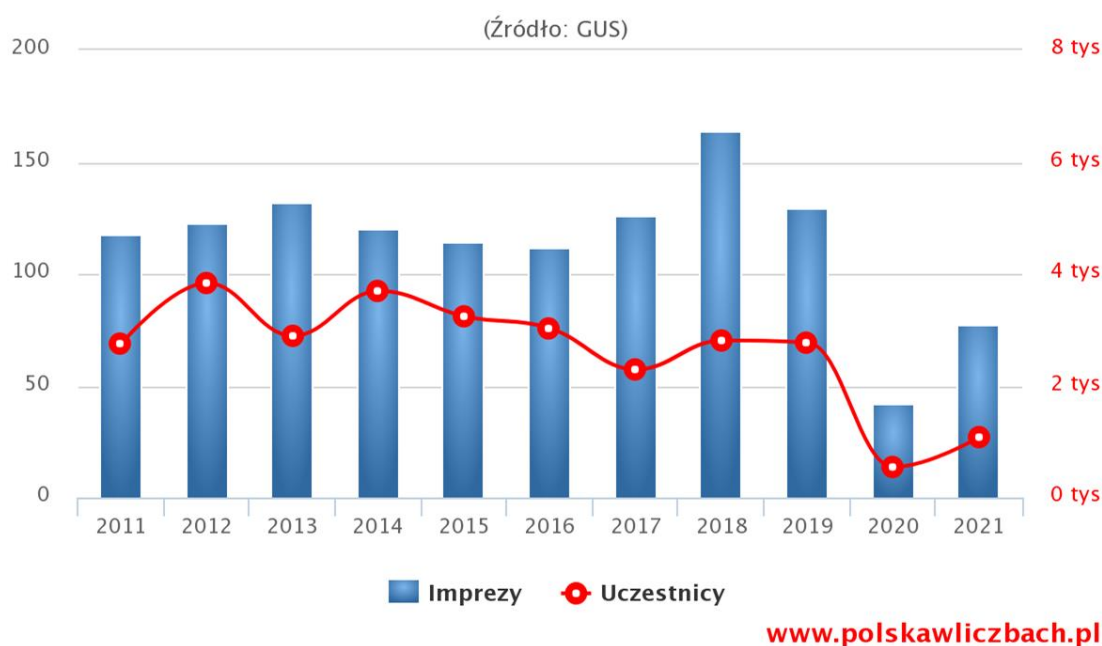
Ryc. 2. Atrakcje turystyczne w gminie Ustka i jej okolicach według portalu Polska Niezwykła (<http://mapa.polskaniezwykla.pl/>, dostęp: 6.05.2023)

Charakterystyka Centrum Kultury Gminy Ustka

Na terenie Gminy Ustka szeroko pojętą działalnością kulturalną zajmuje się Centrum Kultury Gminy Ustka (CKGU), które ma swoją główną siedzibę na terenie miasta Ustka. Jest to gminna instytucja kultury, która swoją działalnością obejmuje wszystkie sołectwa Gminy Ustka¹⁴.

CKGU podlega Biblioteka Publiczna w Objeździe i jej filia w Duninowie oraz cztery punkty biblioteczne: punkt biblioteczny w Charnowie, Rowach, Wytownie i Zaleskich (obecnie zamknięty). Dom kultury prowadzi także 14 świetlic wiejskich (patrz str. 16).

Według danych GUS w 2021 roku Centrum Kultury zorganizowało 79 imprez, w których wzięło udział ponad tysiąc osób (ryc. 3).

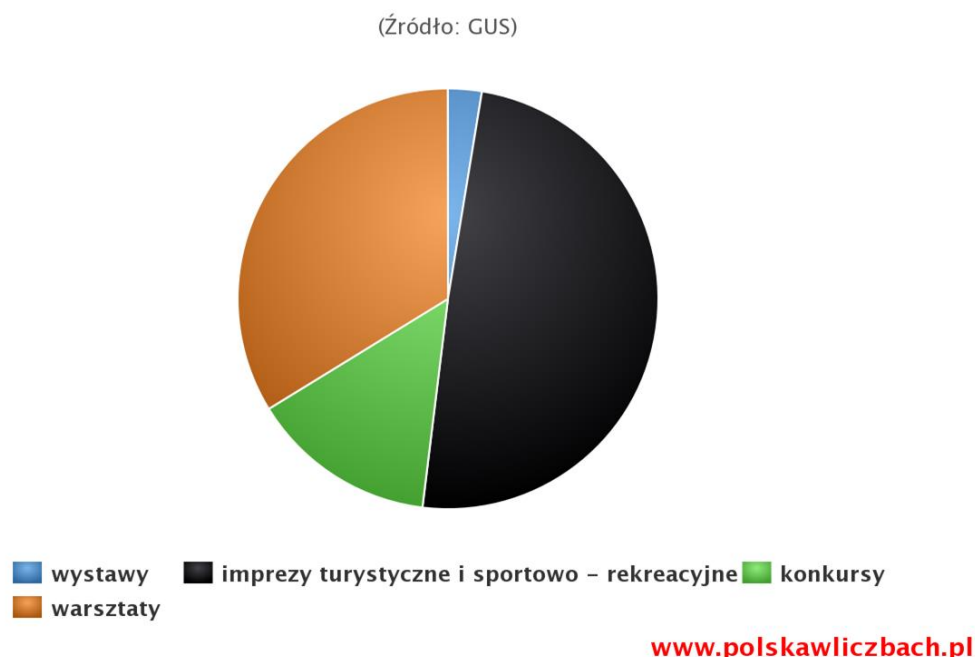

Ryc. 3. Imprezy organizowane przez Centrum Kultury Gminy Ustka i ich uczestnicy w latach 2011-2021. Za: GUS

Połowę z nich stanowiły wydarzenia o charakterze turystycznym i sportowo-rekreacyjnym, następnie – warsztaty i konkursy. Najmniej zostało zorganizowanych

¹⁴ za Strategia Rozwoju Gminy Ustka na lata 2017-2027, <https://ustka.ug.gov.pl/strategia-rozwoju.html> (dostęp: 7.05.2023)

wystaw (ryc. 4). Taki podział potwierdza też tegoroczny harmonogram wydarzeń wakacyjnych, w którym wydarzenia sportowe (rajd rowerowy, strzelectwo, tenis ziemny) przeplatają się z bardzo różnorodnymi koncertami (disco, muzyka organowa, pop, rock) czy warsztatami kulinarnymi lub malarskimi¹⁵.

Ryc. 4. Rodzaje imprez zorganizowanych przez Centrum Kultury Gminy Ustka. Za: GUS

CKGU prowadzi też komercyjne usługi, poszerzając tym samym swoje kulturalne portfolio. W budynku CKGU znajduje się profesjonalne studio nagrań, z którego mogą korzystać zarówno mieszkańcy gminy, jak i całego regionu. Ze studia nagrań można korzystać w sposób odpłatny, jednakże CK prowadzi także bezpłatne warsztaty dla początkujących prezenterów dyskotekowych. Instytucja zaprasza także do wynajmowania (odpłatnie lub bezpłatnie) świetlic wiejskich na organizowane wydarzenia okolicznościowe, warsztaty czy spotkania.

CKGU wychodzi również w swoich działaniach naprzeciw potrzebom lokalnej społeczności w zakresie facylitacji oddolnych inicjatyw, samoorganizacji i zrzeszania się promując powstawanie Kół Gospodyń Wiejskich na terenie gminy (inicjatywa

¹⁵ <http://ckgminaustka.pl/files/images/kal%202023%281%29.jpg> (dostęp: 9.05.2023)

„Dołącz do Koła Gospodyń Wiejskich”¹⁶⁾ oraz popularyzując wiedzę na temat świetlic wiejskich jako miejsc aktywności lokalnej, otwartej dla wszystkich mieszkańców i ich inicjatyw (akcja „Świetlice wiejskie są dla wszystkich”¹⁷⁾).

W gminie Ustka działają Rada Seniorów i Młodzieżowa Rada Gminy. MRG, funkcjonująca przy Urzędzie Gminy Ustka jest organizacją promującą ideę samorządności, gminę, wspierającą i prezentującą na forum głos usteckich nastolatków oraz mająca wpływ na organizację życia kulturowo-społecznego w gminie.

¹⁶⁾ <http://ckgminaustka.pl/dolacz-do-kola-gospodyn-wiejskich/> (dostęp: 13.05.2023)

¹⁷⁾ <http://ckgminaustka.pl/swietlice-wiejskie-sa-dla-wszystkich/> (dostęp: 13.05.2023)

Diagnoza lokalna: działalność świetlic i bibliotek

Centrum Kultury Gminy Ustka na terenie gminy prowadzi 14 świetlic. Znajdują się one w następujących miejscowościach: Charnowie, Duninowie, Gąbinie, Grabnie, Machowie, Możdżanowie, Niestkowie, Objeździe, Pęplinie, Rowach, Starkowie, Wodnicy, Wytownie i Zaleskich. Pod CKGU podlegają także dwie biblioteki (w Objeździe i jej filia w Duninowie) oraz cztery punkty biblioteczne (w Charnowie, Rowach, Wytownie i Zaleskich – obecnie zamknięte)

W każdej z 14 miejscowości, w której znajduje się świetlica wiejska, zostały przeprowadzone badania jakościowe, będące podstawą opracowania diagnozy lokalnej. Badania były prowadzone przez pracowników CKGU.

Poniżej prezentujemy opisy, wnioski i rekomendacje z warsztatów badawczych przeprowadzonych w poszczególnych miejscowościach. W każdej odbyło się spotkanie z mieszkańcami, które miało charakter dyskusji z elementami warsztatowymi, w tym burzą mózgów, pracą grupową oraz mapowaniem miejsc i osób ważnych dla miejscowości.

Wnioski składają się, w zależności od stopnia zaangażowania mieszkańców i możliwości objęcia badaniem poszczególnych obszarów, z:

1. krótkiej charakterystyki wsi i jej krajobrazu społeczno-kulturalnego, jaki wyłonił się z rozmów z mieszkańcami,
2. listy ważnych miejsc, wymienionych przez uczestników warsztatów, które mogą służyć jako miejsca lub preteksty do lokalnych animacji,
3. listy ważnych w miejscowości osób, wymienionych przez uczestników warsztatów, które warto wesprzeć lub zaangażować w działania,
4. syntezę tego, co pomaga mieszkańcom w oddolnym zaangażowaniu oraz
5. skojarzenia mieszkańców z Centrum Kultury,
6. przykładowe wydarzenia wymyślone przez uczestników warsztatów, w które mieszkańcy chcieliby się zaangażować.

Dla każdej miejscowości podajemy też krótką charakterystykę działań świetlicy, które są lub mają potencjał być miejscami aktywności lokalnej dla mieszkańców – zgodnie z hasłem CKGU, że „świetlice gminne są dla wszystkich”¹⁸.

Świetlica w Charnowie

W warsztacie w Charnowie wzięły udział 3 osoby, w tym obecna pani sołtys i radna, dawna pani sołtys oraz opiekun świetlicy. Na warsztacie obecna była także animatorka z NCK.

Działalność świetlicy

W świetlicy w Charnowie prowadzone są zajęcia z socjoterapii (dwa razy w tygodniu). Raz w tygodniu odbywają się warsztaty krawieckie oraz próby zespołu Retro. Ponadto organizowane są zajęcia okolicznościowe dla dzieci związane z aktualną porą roku, czy nadchodzącym obrzędem (np. Andrzejki, Walentynki, warsztaty piernikowe, bal karnawałowy). Świetlica organizuje także zajęcia w czasie ferii zimowych (np. turniej tenisa stołowego¹⁹). Działa tu także punkt biblioteczny.

Wnioski z warsztatu

Sołectwo w Charnowie jest miejscowością z **bogatą historią** (już w I wieku tereny te zamieszkałe były przez wschodniosłowiański lud Gotów). We wsi znajduje się zabytkowy XVII-wieczny kościół, wewnątrz którego zachowały się m.in. renesansowe stalle oraz barokowe ołtarze. Kościelne empyry pochodzą z II połowy XIX wieku i prawdopodobnie zostały wykonane przez lokalnego artystę. Obok kościoła znajdują się pozostałości po starym niemieckim cmentarzu (można tu odnaleźć m.in. żeliwne ogrodzenie grobu Gustava Rohde, dawnego nauczyciela i kościelnego w Arnshagen²⁰, oraz żeliwny krzyż z grobu Augusta Kocha, byłego burmistrza z Gałęzinowa). Do 1932 roku w Charnowie działała szkoła.

Pomimo bogatej historii i wielu ciekawych miejsc, jest to miejscowość, w której obecnie nastąpiła **stagnacja w organizacji działań kulturalnych**. Obecna pani sołtys ma **doświadczenie w pracy projektowej**, jednakże do realizacji działań potrzeba nie tylko wiedzy i finansów, ale przede wszystkim zaangażowania mieszkańców. **Brakuje**

¹⁸ <http://ckgminaustka.pl/swietlice-wiejskie-sa-dla-wszystkich/> (dostęp: 13.05.2023)

¹⁹ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/charnowo/1> (dostęp: 5.05.2023)

²⁰ dawna niemiecka nazwa Charnowa

też młodych osób, chętnych do zaangażowania się w życie sołectwa (np. w Zespole Retro). W Charnowie panuje przekonanie, że „ludziom się nie chce” oraz „musimy mocno naciskać na poszczególne osoby, żeby przyszły”. Jednakże równocześnie w miejscowości nie brakuje też osób, które potencjalnie chciałyby i mogły zaangażować się społecznie w różne aktywności w miejscowości (np. są chętne osoby do prowadzenia warsztatów rękodzielniczych), gdyby udało się otrzymać częściowe dofinansowanie (np. na materiały potrzebne na takich warsztatach). Ogromnym potencjałem, obecnie niewykorzystywanym, jest doświadczenie obecnej pani sołtys z pracy z ludźmi, które zdobywała pracując jako animatorka w DPS Machowino. W czasie warsztatu wyłonił się także problem **niewystarczającego zintegrowania samych mieszkańców**, jak i sołtysów oraz brak czasu lokalnych liderów spowodowany łączeniem pracy zawodowej z pełnieniem funkcji sołtysa. Dotychczas w Charnowie były organizowane rozmaite inicjatywy, w które angażowali się mieszkańcy. Był to m.in. musical Serenada czy Dzień Truskawki. W sołectwie przez jakiś czas funkcjonowały także klub sportowy, Koło Młodych Gospodyń i Klub Bilarda. Mieszkańcom Charnowa zależy, aby w ich miejscowości „coś się działo” oraz nie brakuje pomysłów na działania. Z drugiej strony pojawiają się także postawy roszczeniowe osób, które oczekują, że wezmą udział w gotowym już wydarzeniu. Z tych powodów zauważalne jest także zniechęcenie mieszkańców, aby wspólnie coś organizować. Mieszkańcy posiadają również szereg **talentów rękodzielniczych**, które nie są w pełni wykorzystywane. W czasie warsztatu wyniknęła potrzeba działań **integrujących mieszkańców**, np. w czasie warsztatów rękodzieła, szycia lub w czasie wydarzeń takich jak koncerty.

Ważne miejsca

- Kościół
- Szkoła
- Boisko
- Przedszkole
- Zakłady produkcyjne
- Sklep
- Kapliczka (odbudowana w czynie społecznym)
- Świetlica (boisko, wiata, plac zabaw)

Ważne osoby

- Gołębiarze
- Sołtysi (byli i obecny – radna, pracuje w DPS Machowino)
- P. Krzysztof Szpot – muzyk
- Zespół Retro
- P. Ania – opiekunka świetlicy, krawcowa
- P. Tomek z CKGU (mieszkaniec) – filmowanie, nagłośnienie
- P. Krysia – makrama
- Syn p. Tomka – szkoła filmowa

Co pomaga w zaangażowaniu się?

Według mieszkańców Charnowa pomocne przy zaangażowaniu się jest **wsparcie innych osób** w miejscowości i gminie. Podkreślają, że ważna jest też sama **chęć włączenia się w działania i posiadanie pomysłów**. Jeśli znajdą się osoby chętne do aktywnego działania oraz kilka osób, które będzie służyć dobrą radą i pomocą, to znacznie wzrosłoby zaangażowanie w działania lokalne. Pomocna jest także obecność lidera, który będzie osobą prowadzącą całe działanie. Odpowiednie zasoby finansowe także są pomocne przy zaangażowaniu się.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Warsztaty międzypokoleniowe „Retrodzielo łączy”
- Warsztaty rękodzieła (np. kwiaty z włóczki)
- Warsztaty krawieckie
- Florystyka
- Warsztaty kulinarne
- *Carving* (sztuka rzeźbienia w owocach i warzywach)
- Wydarzenia plenerowe, festyn

Skojarzenia z Centrum Kultury

CKGU mieszkańcom kojarzy się przede wszystkim z dobrą współpracą. Bezproblemowa komunikacja oraz owocna współpraca są kluczem do sukcesu przy organizacji wspólnych inicjatyw w gminie.

Rekomendacje: W Charnowie warto postawić na **dalszą integrację mieszkańców oraz sołtysów** (zarówno na terenie miejscowości, jak i całej gminy). Integracja zawsze jest długotrwałym procesem, który może przynieść bardzo pozytywne rezultaty – mieszkańcy, którzy się znają i lubią, chcąc wspólnie spędzać czas, łatwiej zaangażują się we wspólne działania. Sąsiedzka integracja sprzyja również większemu zaangażowaniu w działania (np. jest mniejsza obawa przed wyśmianiem przez innych). Jednym z pomysłów na równoczesną integrację mieszkańców oraz stopniowe włączanie ich w bardziej aktywną działalność w Charnowie, może być organizacja spotkań wyjaśniających, w jaki sposób można się angażować, co za tym stoi, jak wygląda praca projektowa. Często osoby, które nigdy nie działały w taki sposób, nie wiedzą, jak taki proces wygląda. Brak czasu (albo obawa o niewystarczającą ilość czasu) może być także obawą przed zaangażowaniem się. Uświadomienie jak wygląda taka praca, może być zachętą do aktywniejszego lokalnego działania. Może to także być sposób na skrócenie komentarzy lub krytyki wśród osób, które samodzielnie nic nie robią, a wyłącznie oceniają efekt końcowy. Takie spotkania warto zorganizować w nieformalnej atmosferze, połączonej np. z innymi aktywnościami (np. wspólny piknik). Warto także spróbować pozyskiwać środki finansowe na własne działania. Jednym z takich źródeł mogą być fundusze sołectkie, którymi dysponuje gmina. Można także nawiązywać **współprace z lokalnymi partnerami**, którzy mogą wspierać (finansowo lub rzeczowo) organizację oddolnych przedsięwzięć. Dużym potencjałem, którym dysponuje gmina jest **doświadczenie pani sołtys w działalności animatorskiej i pracy projektowej** – wykorzystując jej wiedzę można nawiązać współpracę z DPS Machowino, organizując wspólnie rozmaite wydarzenia w miejscowości (np. Dzień Seniora, działania międzypokoleniowe).

Świetlica w Duninowie

W warsztacie w Duninowie wzięło udział 10 osób.

Działalność świetlicy

W świetlicy w Duninowie dwa razy w tygodniu odbywają się zajęcia z socjoterapii²¹. W przeszłości były także organizowane warsztaty recyklingowe czy bal karnawałowy dla dzieci.

Obok świetlicy działa filia gminnej biblioteki publicznej, która jest czynna od poniedziałku do piątku od godziny 10 do 18. Biblioteka organizuje zajęcia plastyczne, teatralne oraz prowadzi Klub dobrej książki dla dorosłych.

Wnioski z warsztatu

Wieś Duninowo ma długą i bogatą historię, sięgającą średniowiecza. Ta **lokalna historia** jest ciekawym zasobem, który może być wykorzystany do integracji społeczności wokół wspólnej idei. Niedawno powstała we wsi grupa osób żywo tym zainteresowana – koło lokalnych historyków. Zaangażowani mieszkańcy doceniają lokalne dziedzictwo i chcą je lepiej promować, zarówno wśród innych mieszkańców gminy, w gminach sąsiednich, jak i wśród turystów odwiedzających Ustkę. Warto wspomóc te inicjatywy, ponieważ mają one duży **potencjał integracyjny, kulturotwórczy i promocyjny**. Istotnym i pomocnym zasobem w tym przypadku jest funkcjonująca obok świetlicy biblioteka oraz zaangażowany pracownik biblioteki.

Ważną osobą w Duninowie jest sołtys, który jest też lokalnym liderem i animatorem życia kulturalnego wsi. W miejscowości istnieje grupa zaangażowanych, aktywnych mieszkańców, którzy aktywnie uczestniczą w życiu i rozwoju swojej miejscowości. Działa **Koło Gospodyń Wiejskich**, niedawno założony **Klub Seniora**, w życiu kulturalnym udział bierze też miejscowe **OSP**.

Lokalnym miejscem aktywności jest **świetlica, która jest traktowana jak dobro wspólne**, miejsce spotkań i organizacji wydarzeń. Mieszkańcy chcieliby rozszerzyć współpracę z CKGU, razem poszukać więcej możliwości wspólnego działania.

We wsi działał kiedyś PGR – jak często bywa w takich przypadkach, wśród mieszkańców wciąż widoczne bywają podziały na tym tle. Spuścizna PGR-ów mimo

²¹ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/duninowo/> (dostęp: 5.05.2023)

upływu lat naznaczona jest stereotypami i uprzedzeniami, jednak jest to ten aspekt lokalnej tożsamości i dziedzictwa, nad którym warto kulturalnie pracować. Od strony animacyjnej można np. zadbać o zebranie wspomnień o pracy i życiu w PGR, przygotować wystawę zdjęć obrazujących wspólnotę pracowników PGR-ów itp.

Obecnie ważnym aktorem społecznym w okolicy jest norweska firma przetwórstwa ryb **Mowi**, która daje zatrudnienie okolicznym mieszkańcom. To jedyny tak duży zakład w okolicy, bardzo ważny dla lokalnej społeczności. Może on być **potencjalnym partnerem** dla świetlicy i CKGU w działaniach na rzecz rozwoju kulturalnego wsi i okolicy.

Część aktywnych mieszkańców, którzy działają na rzecz Duninowa od lat, czuje się już zmęczona organizacją wydarzeń. Chcieliby, aby młodsze osoby podjęły działania na rzecz miejscowości. Taką zmianę pokoleniową w razie potrzeby warto wesprzeć ze strony CKGU.

Ryc. 5. Warsztaty z mieszkańcami w świetlicy w Duninowie (fot. CKGU)

Ważne miejsca

- Agrodan
- Remiza OSP
- Świetlica
- Biblioteka
- Pałac
- Park
- Staw
- Tory
- Boisko/boiska, w tym Orlik
- Rzeka
- Sklep
- Przystanek PKS
- Schronisko młodzieżowe
- Plebania
- Cmentarz – obecny i przedwojenny
- Grób rodziny Frankenstein
- Była szkoła
- Warsztat samochodowy
- Kościół
- Pomnik żołnierzy I wojny światowej
- Bloki
- Wiata
- Rezerwat
- Sklep
- Zagroda nr 40 z bramą z XIX wieku
- Rzeka Pogorzeliczka (jeden z mieszkańców znał jej nazwę, ale większość nie wiedziała, że mała rzeczka przepływająca przez miejscowość ma własną nazwę)

Miejsca już nieistniejące

- Była stacja kolejowa (dziś budynki mieszkalne)
- XVI-wieczna manufaktura organów
- Ruiny biblioteki

- Były urząd gminy, poczty
- Agronomówka
- Komisariat policji
- Rybaczówka
- Dęby Hitler i Himmler (dęby-pomniki przyrody z czasów III Rzeszy)
- Stary kasztan
- Stara lipa
- Dąb Bismarck z ok. XVIII wieku
- Była szkoła (ok. 1986 rok)
- Była baza SKR

Ważne osoby

Lokalni liderzy, twórcy, artyści, pasjonaci:

- P. Wojtek – strażak
- P. Monika – kosmetyczka
- P. Donata – położna
- P. Miecia – szydelko
- P. złota rączka z OSP – strażak, który wszystko potrafi, jest na każdej imprezie, żeby pomóc, naprawić, zrobić
- P. Marzenka – pierogi
- P. Fredka – skarbnik sołectwa
- P. Marlena – fitness
- Sołtys
- Żona sołtysa – florystka
- P. Krzysiek – stolarz-artysta
- P. Bożena – scenarzystka, reżyserka
- P. Marysia Wasiluk – krzyżkowe wyszywanie
- P. Andrzej – organista
- P. Mateusz – strażak
- Ks. Jerzy Wyrzykowski – proboszcz
- P. Katarzyna, pani Anna – florystki
- P. Janek – elektryk
- Trener tenisa stołowego (uczy w szkole w sąsiedniej gminie)
- P. Natalia Cierczak – torty

- Trener karate (ul. Lipowa)
- P. Jarosław Stencel
- P. Czesława Długoszek (Objazda)
- P. Ewa Gruzewska – malarka
- Wójt gminy
- Sekretarz gminy
- P. Małgorzata Kaczmarek – florystka kościelna, działacz społeczny
- P. Jadwiga Kuleta – działacz społeczny (imprezy rodzinne)
- P. Bożena Duda – koło lokalnych historyków, ochrona bociana białego
- Członkowie OSP Duninowo
- Firma Mowi

Co pomaga w zaangażowaniu?

W działaniach oddolnych i podejmowaniu inicjatyw mieszkańcom Duninowa najbardziej pomaga **wsparcie finansowe**, dzięki którym można realizować istotne elementy działań. Aktywna grupa mieszkańców jest gotowa do działania społecznego, wolontariackiego, jednak niektóre rzeczy, np. zakupy materiałów, poczęstunek, atrakcje dla dzieci na piknik itp., wymagają opłat.

Ważni są też **ludzie, współpraca, pomysły i chęci** – a więc zgrany, zintegrowany zespół, wspólnota, z którą można planować i realizować wspólne idee.

Ze strony Centrum Kultury mieszkańcy doceniają gotowość do wysłuchania swoich pomysłów, zrozumienie i wsparcie w ich realizacji.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Dzień Mieszkańca
- Rodzinny turniej sportowy
- Zabawa muzyczna – karaoke
- Rozrywki dla seniorów
- Festyn disco-polo
- Warsztaty ziołowe
- Joga
- Dzień Kwitnącej Wiśni – Dzień Kultury Japońskiej
- Ścieżka edukacyjna po Duninowie (projekt międzypokoleniowy)

- Utworzenie lapidarium (ustawienie płyt dawnych niemieckich grobowców na cmentarzu)

Oddzielną kategorią pomysłów były imprezy tematyczne dla mieszkańców we współpracy z lokalnym biznesem, głównie z firmą Mowi. Mieszkańcy chcieliby połączyć profil działalności firmy z motywem tematycznym działań:

- Festyn „Dumni z Mowi”
- Pożegnanie lata z Mowi
- Warsztaty plastyczno-artystyczne tworzenia z gliny Mowi
- Festiwal szant
- Stoisko seniorów oraz koła gospodyń
- Stoisko promujące Mowi
- Teatrzyk dziecięcy o rybach (przygotowany w bibliotece)
- Zajęcia teatralne z Teatrem Tęcza
- Warsztaty plastyczne – robienie rybek z masy solnej

Skojarzenia z Centrum Kultury

Centrum Kultury kojarzy się mieszkańcom Duninowa ze spotkaniami świątecznymi (wielkanocnymi i bożonarodzeniowymi), imprezami dla dzieci i imprezami dla seniorów, których powinno być w opinii mieszkańców więcej. CKGU kojarzy się także z potrzebą większego zaangażowania i wsparcia.

Rekomendacje: W Duninowie warto **wesprzeć grupę aktywnych mieszkańców** w ich pomysłach na rzecz integracji i animacji społeczności oraz być w stałym kontakcie z lokalnymi liderami. Dla mieszkańców ważne są **wydarzenia w przestrzeni miejscowości**, w tym w świetlicy, które są okazją do integracji. Warto podtrzymać ich **wielopokoleniowy charakter**. Oprócz pojedynczych wydarzeń istotne są także działania projektowe i trwałe, np. oparte na odkrywaniu historii Duninowa. W miejscowości obecny jest ważny lokalnie partner, firma Mowi, z którą można nawiązać współpracę.

Świetlica w Gąbinie

W spotkaniu wzięło udział kilkanaście osób, głównie panie związane z zakładanym właśnie Klubem Seniora.

Działalność świetlicy

W świetlicy w Gąbinie odbywają się zajęcia sportowe (ping pong – raz w tygodniu), zajęcia kreatywne (raz w tygodniu) oraz zajęcia wokalne zespołu Pomorzacy (dwa razy w tygodniu)²². Również dwa razy w tygodniu są prowadzone zajęcia z socjoterapii. W Gąbinie, tak jak w pozostałych świetlicach, organizowane są okolicznościowe zabawy dla dzieci (m.in. bal karnawałowy czy Dzień Matki). W 2018 roku w świetlicy odbyło się „Pidżama Party” – zabawa dla dzieci i młodzieży, z poczęstunkiem, dyskoteką, grą na gitarze i xboxie. Wydarzenie cieszyło się dużym zainteresowaniem wśród nastolatków.

Wnioski z warsztatu

W czasie warsztatu pojawiła się potrzeba pogłębienia **integracji** zarówno ogółu mieszkańców, jak i dwóch głównych organizacji, które funkcjonują we wsi, czyli Koła Gospodyń Wiejskich i powstającego właśnie nowego Klubu Seniora. Warto zadbać o zbudowanie **dobrych relacji i porozumienia** pomiędzy osobami aktywnymi w obu tych grupach. Dobra współpraca i zrozumienie wśród aktywnych osób jest bardzo ważne dla integralności całej lokalnej społeczności i możliwości dalszego działania. Ciekawym pomysłem może być **wyjazd integracyjny** w formie wycieczki połączonej z warsztatami rękodzielniczymi lub inne, stacjonarne działania integracyjne.

Mieszkańcy zauważają **spadek zaangażowania** społecznego w swoim otoczeniu, **wzrost formalności**, rosnącą odpowiedzialności za działania, która spada na barki pomysłodawców, biurokrację i potrzebę otrzymywania zezwoleń na poszczególne działania. W rozmowie poruszono także potrzebę **utrwalenia wspomnień najstarszych mieszkańców** oraz stworzenia **tablic pamiątkowych** w przestrzeni wsi.

²² <http://ckgminaustka.pl/swietlice/gabino/> (dostęp: 5.05.2023)

Ważne miejsca

- Dom sołtysa
- Sklep
- Staw
- Świetlica
- Plac zabaw
- Siłownia
- Boisko Orlik
- Pałac w Dominku
- Cmentarz – dawny i obecny parafialny (przy kościele)
- Pień po starym dębie
- Pałac (zamieszkały)
- Park przy pałacu – platan
- Domy „pod strzechą”
- Kapliczka
- Około 100-letni budynek po dawnej szkole
- Ruiny po PGR-ze
- Cmentarz poniemiecki
- Cmentarz Żabieniec
- Kapliczka z około 1945 roku (Osieki)

Miejsca już nieistniejące

- Spichlerz
- Kuźnia
- Oberża
- Tory kolejowe

Ważne osoby

- Osoby robiące na drutach, piekące ciasta, wyszywające
- P. Goździńska – była nauczycielka
- P. Komancki, p. Maj – najstarsi mieszkańcy
- Były sołtys
- Harcerze
- KGW

- Klub Seniora

Co pomaga się zaangażować?

Tym, co pomaga mieszkańcom się zaangażować na poziomie lokalnym, są przede wszystkim **środki finansowe**, ale także **zaangażowanie większej ilości osób** do realizacji projektów, dobry pomysł oraz **własne zaplecze techniczne**.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Dzień Matki, Dzień Dziecka itd.
- Warsztaty rękodzielnicze
- Festyn tematyczny np. Święto Pieroga, Dzień Kapusty
- Wycieczka integracyjna połączona z warsztatami

Skojarzenia z Centrum Kultury

Mieszkańcom Gąbina Centrum Kultury kojarzy się przede wszystkim z potrzebą większego wsparcia w formalnościach związanych z organizacją wydarzeń.

Rekomendacje: Najważniejszym zadaniem wydaje się **wsparcie działań integracyjnych** na terenie sołectwa, zwłaszcza skierowanych do osób działających w dwóch głównych organizacjach. Działaniem integracyjnym może być wycieczka połączona z warsztatami, same warsztaty rękodzielnicze lub inne wspólne działanie, które połączy zainteresowania wszystkich stron. Ciekawym pomysłem mogą być działania projektowe związane ze **zbieraniem wspomnień najstarszych mieszkańców**, stworzenia na ich podstawie wystawy plenerowej, mapy wspomnień, strony internetowej lub archiwum społecznego. Funkcję integrującą mogą też pełnić jednorazowe wydarzenia w przestrzeni miejscowości, w tym święta, festyny, pikniki – tym przypadku nie mniej ważna jest wspólna organizacja takiego wydarzenia i zaangażowanie na równych zasadach wszystkich stron.

Świetlica w Grabnie // Zimowiska

Warsztat odbył się w świetlicy w Grabnie. Wzięło w nim udział 7 mieszkanek Grabna, w tym dwóch sołtysów (sołtys Grabna oraz sąsiedniej miejscowości Zimowiska, w której nie ma świetlicy).

Działalność świetlicy w Grabnie

W Grabnie zajęcia świetlicowe prowadzone są popołudniami od poniedziałku do piątku, przez 2 godziny dziennie. W pierwszą i trzecią środę miesiąca odbywają się zajęcia tematyczne pt. „W świetle gier planszowych”. W każdy piątek natomiast są spotkania związane z pracami ręcznymi (warsztaty plastyczno-techniczne²³). Ponadto odbywają się bale karnawałowe i spotkania wielkanocne.

Ryc. 6. Warsztaty z mieszkańcami w świetlicy w Grabnie (fot. CKGU)

Wnioski z warsztatu

Do 2015 roku Grabno i Zimowiska były jednym sołectwem. Miejscowości nie mogły porozumieć się w sprawie podziału środków z funduszu sołectkiego (większość

²³ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/grabno/> (dostęp: 5.05.2023)

środków trafiała do Grabna). Spowodowało to wyodrębnienie się dwóch oddzielnych sołectw. Konflikt na tym tle widoczny jest do dzisiaj. Sołectwo Zimowiska od 2015 roku nie posiada własnej świetlicy. Mieszkańcy Grabna też nie są zadowoleni ze swojej – „mała i zimna, a na nową się nie zanosí”.

W obu miejscowościach są **aktywni mieszkańcy, którzy starają się wypromować swoją miejscowość i jej historię**. W Zimowiskach prowadzone są lokalne kroniki, od momentu wyodrębnienia się miejscowości jako sołectwa. Natomiast w Grabnie z inicjatywy mieszkańców powstał hymn Grabna. W przeszłości w miejscowościach funkcjonowały dwa Koła Gospodyń Wiejskich. Obecnie nie ma już żadnego. Mieszkańcy mają pozytywne skojarzenia ze swoją miejscowością – spokój, cisza, fajna i życzliwa społeczność oraz uśmiechnięci ludzie.

Obie miejscowości mają **bogatą historię**, a na ich terenie znajdują się wysokiej klasy zabytki (XIV-wieczny kościół oraz XV-wieczny dwór obronny) oraz liczne pomniki przyrody.

Problemem, który dostrzegają mieszkańcy, jest **niewielkie zaangażowanie młodych rodzin** w życie miejscowości. Jednocześnie, w kontrze do młodych osób przychodzą seniorzy, których w miejscowości mieszka sporo i dla których zaczęto organizować spotkania (m.in. warsztaty rękodzielnicze). Niestety bolączką tych spotkań są **niewystarczające środki finansowe** potrzebne na zakup materiałów, co skutkuje tym, że uczestnicy sami składają się na zakup potrzebnych przyborów. Przy organizacji i promocji wydarzeń nie pomaga również słaby zasięg Internetu na terenie miejscowości.

Ważne miejsca – Grabno

- Świetlica z zabytkową kamienną wieżą (prawdopodobnie pozostałość po pałacyku)
- Boisko
- Plac zabaw
- Wiata
- Rezerwat buczynowy
- Obszar Natura 2000
- Cmentarz ewangelicki (w złym stanie)

Ważne miejsca – Zimowiska

- Wiata z zadaszeniem i ścianami bocznymi
- Boisko Orlik
- Plac zabaw
- Miejsce na ognisko
- Przystań kajakowa
- Folwark
- Pałac
- Kościół z kołem młyńskim
- Cmentarz ewangelicki

Ważne osoby – Grabno

- Sołtys
- Osoby z talentem rękodzielniczym
- Grupa rękodzielnicza
- Opiekunka świetlicy

Ważne osoby – Zimowiska

- Sołtys (pasjonat historii)²⁴
- P. Wanda Botter – malarka

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować? – Grabno

- Festyny
- Warsztaty rękodzielnicze
- Warsztaty międzypokoleniowe
- Pikniki

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować? – Zimowiska

- Wytyczenie ścieżki dydaktycznej, wykorzystującej tereny wokół Słupi oraz historię miejscowości
- Festyny

²⁴ Opowiada m.in. legendę o kocie, tajemniczej postaci w czerni nad Słupią, krypcie w kościele, w której znajdują się prochy dawnych właścicieli ziemi. W miejscowości krąży też opowieść o tym, że jeden z właścicieli był rozbójnikiem, któremu ucięto głowę. Został pochowany w kościelnej krypcie bez głowy.

- Spotkania seniorów

Rekomendacje dla Grabna i Zimowisk: Mieszkańcom obu miejscowości zależy na **wzajemnej integracji** (zarówno młodych i starszych mieszkańców, mieszkańców Grabna z mieszkańcami Zimowisk, jak i integracji dwóch sołtysów). Dobrą okazją sprzyjającą integracji jest wspólna organizacja pikników czy międzypokoleniowych warsztatów. Aktywna grupa lokalnych seniorów ma doświadczenie w organizowaniu i uczestnictwie w warsztatach rękodzielniczych – może być to grupa, która zapoczątkuje międzypokoleniową integrację wśród mieszkańców. Organizację wspólnych wydarzeń można oprzeć także na **lokalnej historii i miejscowych legendach**. Jednym z takich pomysłów może być wymyślenie gry terenowej, której tematem przewodnim będą lokalne opowieści (pomocą może służyć sołtys Zimowisk – pasjonat historii). Gra terenowa (piesza bądź rowerowa) może kończyć się wspólnym piknikiem. W czasie pikniku może być sprzedawane rękodzieło zrobione na warsztatach senioralnych (w ten sposób zebrane środki mogą zostać wykorzystane na zakup kolejnych materiałów plastycznych na następne zajęcia). Środki finansowe mogą być także pozyskiwane w ramach **funduszu sołeckiego**. Innym sposobem na zdobywanie funduszy jest założenie KGW, które może startować w konkursach dedykowanych specjalnie KGW.

Świetlica w Machowinie

W warsztacie w Machowinie wzięło udział 16 osób, w tym sołtys, radny, członkinie klubu seniora.

Działalność świetlicy

W świetlicy w Machowinie prowadzone są dwa razy w tygodniu zajęcia z socjoterapii. Działa tu też Klub Seniora oraz zespół Kwiat Paproci, które mają spotkania raz w tygodniu²⁵.

²⁵ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/machowino/> (dostęp: 5.05.2023)

Wnioski z warsztatu

W Machowinie mieszkańcy widzą wyzwanie związane z **aktywizacją osób napływowych**, które sprowadziły się do wsi niedawno. Stosunkowo niewielkie jest też **zaangażowanie dorosłych** mieszkańców w wieku produkcyjnym. Istnieje jednak w Machowinie **grupa aktywnych, kreatywnych, zaangażowanych mieszkańców**, gotowych wziąć odpowiedzialność za swoją miejscowość i jej krajobraz kulturalny. Ta grupa odczuwa potrzebę związaną z inicjacją **działań związanych z utrwalaniem lokalnej historii i wspomnień seniorów**.

Ryc. 7. Warsztaty z mieszkańcami w świetlicy w Machowinie (fot. CKGU)

Ważne miejsca

- Świetlica wiejska (w budynku dawnej szkoły)
- Boisko sportowe (spotkania pod wiatą)
- Cmentarz (poniemiecki i polski)
- Kościół (od 1613 roku najpierw drewniany, później murowany)
- Mostek na rzece Gnilna
- Kapliczka na krzyżówce
- Dom Pomocy Społecznej (w dawnym pałacu)

- Sklep
- Ławeczki na terenie wsi
- Las mieszany
- Drzewa monumentalne (jeszcze nie pomniki przyrody)
- Warsztat stolarski
- Pracownia malarska
- Lawendowy zakątek – plantacja lawendy, warsztaty
- Domy i budynki poniemieckie
- Park dworski
- Tablica na cmentarzu poniemieckim

Miejsca już nieistniejące

- Młyn na rzece Gnilnej
- Miejsce po kuźni (za domem nr 3)
- Świetlica niemiecka (obecnie jest tam warsztat stolarski)
- Dawna plebania i szkoła (obecnie dom p. sołtys)

Ważne osoby

- P. Krystyna Czucha – malarka
- Klub Sportowy Unison
- Trener klubu
- P. Danka Oleszkiewicz – plastyka
- P. Krystyna Kolasińska – makramy, miód, szydełko
- Klub Seniora „Słoneczniki”
- P. Andrzej Iwański – stolarz
- P. Danuta Tomczyk – dekoracje kwiatowe
- Fotograf
- P. Beata Krawczyk – florystka
- P. Rysia Marciniak – kosmetyczka
- P. Kasia i p. Piotr Kubaczyk – fizjoterapeuci
- P. Małgorzata Gadomska – pierogi, aktywność społeczna
- P. Walentyna Moch – ciasta
- P. Gładysz – ortopeda

- P. Sylwia Moch-Piątek – terapeuta, trener, socjoterapeutka, prowadzi Lawendowy Zakątek
- P. Viktoria Litsovskaja – taniec
- P. Jola Niedzielska – plastyka
- P. Renata Przybyszewska – sklep, uzdolnienia plastyczne, kraszanki, szydełko
- P. Ela Górecka – plantacja borówek
- Zespół wokalny „Kwiat Paproci”
- P. Marek Wójcik – hodowla psów
- P. Bochul, p. Jaroszek – hodowcy gołębi
- P. Leszek Górecki – jedyny prawdziwy rolnik
- P. Andrzej Iwański – miejscowy historyk
- P. Jerzy Moch – radny, społecznik
- P. Arkadiusz Gadomski – organizator rajdów rowerowych

Co pomaga w zaangażowaniu?

W zaangażowaniu w inicjatywy oddolne mieszkańcom najbardziej pomaga dobry pomysł, zaangażowanie innych, znajomości oraz własne umiejętności.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Działania integrujące „starych” i napływowych mieszkańców
- Rajd rowerowy połączony z plenerem fotograficznym
- Plener malarski
- Warsztaty rękodzielnicze

Skojarzenia z Centrum Kultury

Skojarzenia mieszkańców Machowiny z Centrum Kultury to przede wszystkim dobra współpraca, która powinna być kontynuowana.

Rekomendacje: W Machowinie funkcjonuje **aktywna grupa**, która ma dobre rozeznanie w lokalnym kontekście, warto więc ją **wspierać w działaniach skierowanych do pozostałych mieszkańców**. Istotne wydaje się wyjście z propozycją **integracyjną łączącą „starych” i „nowych” mieszkańców**. Działania takie mogą być oparte na zbieraniu i kreatywnym połączeniu wspomnień starszych mieszkańców Machowiny o ważnych miejscach we wsi z pierwszymi wrażeniami,

skojarzeniami itp., które mają osoby mieszkające tu od niedawna. Forma może być zarówno tradycyjna – np. wystawa, tablice w przestrzeni wsi, jak i włączająca nowe narzędzia – np. podcast, krótkie filmiki w mediach społecznościowych itp.

Świetlica w Możdżanowie

W warsztacie w Możdżanowie wzięło udział 8 osób.

Działalność świetlicy

Zajęcia świetlicowe odbywają się w Możdżanowie w trzy popołudnia w tygodniu (po 3 godziny). Dodatkowo socjoterapia organizowana jest dwa razy w tygodniu²⁶.

Wnioski z warsztatu

Możdżanowo jest jedną z miejscowości **Krainy w Krate**. Mieszka tu około 200 osób. Jest to wieś z **bogatą historią**, która jest bardzo ważna dla mieszkańców i stanowi o unikalności i tożsamości tego miejsca. Pierwsze wzmianki o miejscowości w źródłach pochodzą z 1374 roku, kiedy wieś była własnością klasztoru norbertanek. We wsi zachowały się liczne budynki mieszkalne i gospodarcze typu szachulcowego z pierwszej połowy XIX wieku. Najstarszy jest to dom nr 11 z II połowy XVIII wieku i budynki bramne nr 4 i 36, również z XVIII wieku, a z zabudowań gospodarczych najstarsza jest stodoła szachulcowa z 1793 roku w gospodarstwie nr 3. Podziemne złoża bursztynów pod Możdżanowem należy do największych w kraju i zawiera około 6000 ton bursztynu. Z tego powodu od XVIII wieku we wsi funkcjonowała **kopalnia bursztynu**. Znajduje się tutaj także gotycki kościół z XV wieku, którego dolne partie wieży pochodzą z 1356 roku, a renesansowe witraże z XVII wieku. Ołtarz w 2002 roku został poddany renowacji. Wówczas odkryto pod mazerunkiem z XIX wieku obraz „Ukrzyżowanego” Johana Edlewera z 1665 roku, malarza z okresu manieryzmu. Udało się też przeprowadzić restaurację zabytkowych organów firmy Voelknera. Ciekawostką i unikalnym zabytkiem technicznym jest elektryczne ogrzewanie pod klęcznikami założone w czasach protestanckich przez ówczesnych mieszkańców Możdżanowa, których stać było na opłacenie prądu dzięki istniejącej w pobliżu wsi kopalni bursztynu. Pod koniec II wojny światowej, 8 marca 1945 roku, w Możdżanowie

²⁶ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/mozdzanowo/> (dostęp: 5.05.2023)

rozegrała się potyczka wojsk radzieckich i niemieckich, po obu stronach zginęło po kilka osób. Po wojnie miejscowych Niemców wysiedlono. W lipcu 1953 roku grupa 16 rolników indywidualnych założyła **rolniczą spółdzielnię produkcyjną**, wzorowaną na radzieckich kolchozach. Jej utworzenie poprzedziły trwające ponad dwa lata naciski powiatowych władz partyjnych. Możdżanowo – jak opisywała to ówczesna prasa – należało do wsi, które pod wpływem kułaków i mniej uświadomionych chłopów – bardzo długo, bo przez dwa lata, opierały się kolektywizacji. Pierwszym przewodniczącym spółdzielni był Jan Krupowicz.

Obecnie w Możdżanowie funkcjonuje **OSP i KGW**. Ważnym elementem w krajobrazie wsi są **domy szachulcowe**. Ważnym punktem jest też sklep, poczta, a także pomnik poległych w czasie I wojny światowej. Kiedyś we wsi było także boisko. Najwyższym wzniesieniem w okolicy jest Srebrnogóra o wysokości 62 metrów.

Ważne miejsca

- Świetlica
- Dąb
- Kościół
- Pomnik poświęcony mieszkańcom poległym w czasie I wojny światowej
- Remiza
- Plac zabaw
- Tereny po kopalni bursztynu
- Kuźnia
- Zabudowa szachulcowa
- Staw
- Cmentarz poniemiecki
- Zabytkowa brama

Miejsca już nieistniejące

- Masarnia poniemiecka
- Dawna szkoła
- Sklep poniemiecki (wciąż jest budynek)
- Mleczarnia
- Młyn
- Kuźnia

- Gospoda (*gasthaus schulz*)
- Szkoła (w latach 1784-1932)

Ważne osoby

- Dwóch kowali
- KGW
- OSP
- Sołtys
- Świetlicowa

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

Warsztaty rękodzielnicze, w tym także wyjazdowe.

Rekomendacje: Możdżanowo ma niezwykle **długą i bogatą historię, która jest ważna dla mieszkańców** i stanowi jej cenny zasób. Warto wspierać **działania animacyjne oparte o dziedzictwo wsi, jej historię, tradycje, pamięć mieszkańców**. Miejsca takie jak np. była kopalnia bursztynu, mogą być miejscem działań animacyjnych, a historia spółdzielni pretekstem do zbierania wspomnień mieszkańców o tamtych czasach. Poszczególne historyczne miejsca w przestrzeni miejscowości można też wykorzystać np. do stworzenia mapy wspomnień, mapy etnograficznej, gry terenowej, trasy spaceru.

Świetlica w Niestkowie

W spotkaniu w Niestkowie wzięła udział jedna osoba. Była to pani sołtys – pasjonatka brydża. Pani sołtys była aktywnym uczestnikiem i organizatorem lokalnych działań, obecnie zmaga się z wypaleniem, a jej działalność ogranicza się wyłącznie do jej pasji. „Mieszkańcy się nie angażują, nie przychodzą, dzieci u nas nie ma”. W miejscowości mieszka też osoba (członkini lokalnego stowarzyszenia), która posiada doświadczenie w realizacji projektów społecznych, która „nie ma czasu”.

Rekomendacje: Bardzo trudno jest zaangażować mieszkańców, którzy nie wykazują chęci i zainteresowania włączeniem się w lokalne działania. Dodatkowo wypalenie

osoby, która była lokalnym liderem, także nie jest czynnikiem motywującym. Jednakże warto spróbować nawiązać kontakt z członkinią stowarzyszenia, która ma doświadczenie w pracy z projektem. We dwie osoby zawsze łatwiej jest zorganizować jakieś przedsięwzięcie lub pozyskać środki finansowe. Można także spróbować **nawiązać większy kontakt z sąsiadującą miejscowością** i tamtejszą świetlicą w Charnowie. Wspólnie można zorganizować działania związane z odkrywaniem lokalnej historii (która bardzo często wykracza poza granice jednej wsi i może być elementem łączącym). W takie działanie można zaangażować dzieci i młodzież, dorosłych czy seniorów. Warto poszukać **lokalnych partnerów**, którzy wesprą organizację zadania (np. szkołę, stowarzyszenia). Taki projekt może zakończyć się wspólnym finałem (np. piknikiem), do którego również warto zaprosić lokalne podmioty (np. firmę wypożyczającą kajaki, aby ufundowała nagrodę w postaci spływu). Im **więcej aktywności** będzie włączonych w takie wydarzenie, tym bardziej będzie ono atrakcyjne dla mieszkańców. Nawiązywanie lokalnych partnerstw jest okazją zarówno do zacieśniania więzów pomiędzy mieszkańcami, jak i okazją do włączenia ich w proces organizacji wydarzeń.

Świetlica w Objeździe

W spotkaniu w Objeździe wzięło udział kilkoro mieszkańców (w tym lokalna poetka i pisarka, pani sołtys, bibliotekarki oraz członkinie KGW, będące zarazem członkiniami zespołu).

Działalność świetlicy

Świetlica w Objeździe jest czynna sześć dni w tygodniu (od poniedziałku do soboty). Raz w tygodniu odbywają się tutaj zajęcia kreatywne, dwa razy tygodniu – socjoterapia. Codziennie organizowane są zajęcia muzyczne POMORZACY, a dwa razy w tygodniu – taneczne POMORZACY. Działa tu także Zespół Echo Objazdy, który spotyka się w świetlicy dwa razy w tygodniu. Ponadto w Objeździe organizowane są inne zabawy i zajęcia okolicznościowe (Andrzejki, warsztaty piernikowe, bal karnawałowy, walentynki). Świetlica zapewnia też zajęcia w czasie ferii szkolnych

(m.in. są to zajęcia plastyczne i florystyczne dla dzieci²⁷). Również w Objeździe są organizowane spotkania wigilijne dla mieszkańców sołectwa.

W Objeździe działa też biblioteka, czynna codziennie (poniedziałek-piątek) w godzinach 10-17 (lub 18). Składa się z czytelni i wypożyczalni książek, czasopism oraz audiobooków. Biblioteka prowadzi działania kulturalne, edukacyjne i literackie, takie jak: spotkania autorskie, konkursy literackie i edukacyjne, warsztaty plastyczne dla najmłodszych, lekcje biblioteczne, projekcje filmów, gry i zabawy, zajęcia biblioteczne podczas wakacji i ferii zimowych, oraz liczne wystawy tematyczne (np. Akcja wolontariuszy „Książka do domu”, Literacki Bal Karnawałowy Dyskusyjnego Klubu Książki, Noc Bibliotek²⁸).

Przy bibliotece w Objeździe działają dwa Dyskusyjne Kluby Książki, dla dzieci i dla dorosłych. Oba kluby spotykają się regularnie raz w miesiącu, gdzie dyskutują nad przeczytanymi książkami²⁹.

Ryc. 8. Warsztaty z mieszkańcami w świetlicy w Objeździe (fot. CKGU)

²⁷ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/objazda/1> (dostęp: 5.05.2023)

²⁸ <http://ckgminaustka.pl/biblioteki/biblioteka-w-objezdzie/1> (dostęp: 26.05.2023)

²⁹ <http://ckgminaustka.pl/biblioteki/> (dostęp: 26.05.2023)

Wnioski z warsztatu

W czasie warsztatu mieszkańcy wskazali wiele miejsc i osób, które stanowią potencjał ich miejscowości. Dostrzegają potrzebę **wspólnej organizacji wydarzeń** oraz przygotowania szerokiej oferty, odpowiadającej na potrzeby jak największej liczby mieszkańców. W gminie i ich miejscowości jest wiele **samotnych osób**, do których należałoby dotrzeć z ofertą działań kulturalnych. Obecnie odbywają się wydarzenia dla seniorów jednak „przychodzą młodzi seniorzy albo starzy – brakuje osób 70-80 lat”. Podstawą wspólnego działania jest integracja i dążenie do osiągnięcia wspólnego dobra – „urazy należy schować do kieszeni”. Mieszkańcy zauważają też, że „**zmienia się radykalnie charakter miejscowości, zanika rolnictwo**”, a co za tym idzie, następuje zmiana struktury zatrudnienia, krajobrazu kulturalnego wsi oraz potrzeb osób mieszkających w miejscowości.

Ważne miejsca

- Szkoła
- Sklep
- Boisko klubu piłkarskiego
- Biblioteka³⁰
- Świetlica
- Kościół
- Plebania
- Stawek (dla wędkarzy)
- Przystanek (dla młodzieży)
- Wiata
- Dąb – pomnik przyrody (Dębina)
- Koła młyńskie z dawnej huty szkła (Dębina)
- OSP
- Przychodnia (obecnie w likwidacji)

Miejsca już nieistniejące

- Stara gorzelnia
- Kamień po Hindenburgu przy kościele

³⁰ Potencjałem może być też nieżyjący już pan Roman Zub, zasłużony działacz kulturalny, którego imię otrzymała lokalna biblioteka.

- Niezamieszkały dom szachulcowy
- Cmentarz – lapidarium przy kościele
- Dawna sala widowiskowa i taneczna
- Park i pałac (dawna stara szkoła)
- Izba regionalna w szkole (nie działa)

Ważne osoby

- Rękodzielnicy (szydełkowanie, kwiaty, robótki na drutach)
- Strażacy
- Ksiądz (bardzo aktywnie działa w kulturze)
- P. Justyna (dekoracje, społecznik)
- P. Zorza Sędzicka (instruktor wokalny, polonista)
- P. Czesława Długoszek (poetka, autorka książek o historii regionu)
- Sołtys
- Bibliotekarze
- KGW
- Zespoły (Echo Objazdy, Pomorzacy)
- Kapela Słowińcy (obecnie zespół nie działa)
- Żołnierz spod Monte Cassino
- Były sybirak
- Jedna z pierwszych osadniczek po wojnie

Co pomaga w zaangażowaniu?

Wsparciem dla aktywnej grupy mieszkańców byłoby zaangażowanie się większej liczby osób chętnych do działania oraz posiadanie dobrego pomysłu do realizacji.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Wytczenie ścieżek rowerowych
- Przygotowanie tablic o historii regionu
- Oznaczenie ciekawych miejsc w miejscowości i przygotowanie folderu
- Działania integrujące osoby samotne
- Film poświęcony Romanowi Zubowi (m.in. prezentacja miejsc z nim związanych, wspomnienia mieszkańców)
- Wystawa zdjęć, pamiątek

Rekomendacje: Mieszkańcy widzą **potencjał tkwiący w historii miejscowości i regionu. Promowanie lokalnej historii** może nie tylko zachęcić mieszkańców do jej odkrywania, ale także pozytywnie wpłynąć na ruch turystyczny w gminie. Oprócz pomysłów zaproponowanych przez mieszkańców ciekawym pomysłem może być opracowanie gier terenowych w formie *questów*³¹, czyli zagadek związanych z okolicą, zaprezentowanych w formie papierowej lub elektronicznej, możliwej do samodzielnego uzupełniania. Jest to rodzaj gry terenowej, który nie wymaga zaangażowania osób trzecich czy organizowania wydarzenia, a umożliwia samodzielną eksplorację okolicy. Ważne jest także dotarcie do osób samotnych, włączenie je w **proces integracji** oraz aktywizacja przy organizowaniu lokalnych działań. Mogą to być także różnego rodzaju warsztaty (np. rękodzielnicze czy integracyjne). Dobrym sposobem na integrację osób samotnych mogą być wyjścia na spacerzy nordic walking lub spotkania tematyczne (np. wokół książki lub filmów).

Świetlica w Pęplinie

W spotkaniu wzięło udział około 10 osób, w tym przedstawiciele OSP i klubu piłkarskiego.

Działalność świetlicy

W świetlicy w Pęplinie zajęcia odbywają się cztery razy w tygodniu. Dodatkowo prowadzone są spotkania z socjoterapii – dwa razy w tygodniu. Zespół Chłopoki do wzięcia ma próbę dwa razy w tygodniu. Raz w tygodniu odbywają się tu także spotkania AA³².

Wnioski z warsztatu

Podczas warsztatu mieszkańcy podkreślali dobrą współpracę wewnątrz zaangażowanej grupy osób działających w Pęplinie, zauważając jednak jednocześnie małą aktywność społeczną większości mieszkańców. Wśród uczestników warsztatu była rękodzielniczka, która wcześniej prowadziła różnego typu warsztaty w świetlicy, lecz obecnie z powodu małej ilości chętnych prowadzi je dla znajomych u siebie.

³¹ <http://www.raszkow.pl/asp/questy.141..1> (dostęp: 29.05.2023)

³² <http://ckgminaustka.pl/swietlice/peplino/> (dostęp: 5.05.2023)

Wykazała chęć wznowienia działań dla szerszej grupy, także z sąsiednich sołectw. Obecnie w miejscowości oddawana jest do użytku **nowa remiza strażacka OSP**, zaś tutejsza jednostka obchodzić będzie **70 lat istnienia**. Uczestnicy warsztatu zauważają coraz **mniejszą chęć uczestnictwa i aktywności** wśród ogółu mieszkańców, która może mieć związek z pandemią COVID-19 i długimi okresami izolacji, odwoływania wydarzeń, zawieszania działalności różnych grup i przenoszenia części działań w przestrzeń online. Widoczna jest potrzeba **ponownego zaktywizowania** mieszkańców. Jednocześnie uczestnicy warsztatu wskazywali na potencjał związany z **klubem sportowym i OSP** jako organizacjami zrzeszającymi osoby aktywne, pomagające w organizacji wydarzeń plenerowych. W miejscowości znajduje się pracownia ceramiczna, jednak na razie nie ma na tym polu zawiązanej współpracy.

Ważne miejsca

- Świetlica
- Nowa remiza OSP
- Stara remiza OSP
- Wiata
- Boisko wielofunkcyjne
- Stary dąb
- Sklep
- Przydrożny krzyż
- Stajnia – jazda konna
- Domy szachulcowe
- Obiekt klubu piłkarskiego Karol Pęplino
- Gniazda bocianów

Miejsca już nieistniejące

- Dawne OSP
- Dawny sklep
- Dawna kuźnia (przeniesiona do Muzeum w Swołowie)
- Dawna szkoła (obecnie mieszkania socjalne)
- Mleczarnia

Ważne osoby:

- Zespół Chłopaki do wzięcia
- OSP – sekcja kobiet, dzieci i męska
- Członkowie klubu piłkarskiego Karol Pęplino
- Rękodzielniczka
- Osoba wyrabiająca kremy z lawendy
- Osoba tworząca ceramikę
- Osoba zajmująca się makramą
- Medalista olimpijski w boksie
- P. Agnieszka – zajęcia kreatywne
- Osoba tworząca mozaikę ceramiczną, mydełka

Co pomaga w zaangażowaniu?

Aktywnej grupie mieszkańców Pęplina w zaangażowaniu najbardziej pomaga wspólny, kreatywny pomysł, który łączy cele, chęci i umiejętności wszystkich zaangażowanych osób. Czynnikiem pomagającym w tworzeniu inicjatyw jest także wsparcie finansowe oraz pomoc innych, poczucie wspólnoty i wspólna odpowiedzialność za organizację wydarzeń.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Imprezy – Dzień Matki, Dzień Dziecka itp.
- Warsztaty rękodzielnicze
- Festyn tematyczny np. „Zanim odlecą bociany”
- Wycieczka połączona z warsztatami

Skojarzenia z Centrum Kultury

Centrum Kultury kojarzy się mieszkańcom przede wszystkim z dobrą współpracą, którą warto by kontynuować, aby odpowiadać na lokalne wyzwania związane z tworzeniem i odbiorem kultury.

Rekomendacje: Wszelkie **działania aktywizujące mieszkańców**, zachęcające ich do wyjścia z domu i zaangażowania się, nawet w niewielkiej skali, są bardzo cenne

w czasach po pandemii, która uniwersalnie, według wielu raportów³³ nadszarpięła więzi społeczne i spowodowała spadek uczestnictwa w kulturze. Dodaną wartością do imprez okolicznościowych i tematycznych jest **powiązanie ich z lokalnym kontekstem**, jak w tym przypadku z cenionymi przez mieszkańców gniazdami bocianów i propozycją festynu pod hasłem „Zanim odlecą bociany”.

Świetlica w Rowach

W spotkaniu wzięło udział 7 osób w tym radny, sołtys, opiekun świetlicy, właściciel ośrodka wczasowego, członkinie KGW i zespołu Babiniec.

Działalność świetlicy

Świetlica w Rowach codziennie prowadzi zajęcia animacyjne. Są to warsztaty szycia lalek – dwa razy w tygodniu: raz dla dzieci, a raz dla dorosłych. W świetlicy odbywają się też próby zespołu muzycznego Pomorzacy. W czasie karnawału organizowane są bale dla dzieci.

W Rowach działa punkt biblioteczny, który jest otwarty dwa razy w tygodniu, popołudniami przez 2 godziny³⁴.

Wnioski z warsztatu

Rowy to nadmorska, turystyczna miejscowość, której specyfika związana jest z **turystyką i sezonowością** napływu turystów. Mieszkańcy sami podkreślają, że z perspektywy kultury lato to dla nich martwy sezon, kiedy większość z nich pracuje przy obsłudze ruchu turystycznego. Dobrym czasem dla aktywności poza pracą jest więc sezon jesienno-zimowy i wiosenny. W miejscowości działa grupa licząca około 20-30 aktywnych osób, z których duża część to osoby młode. Ważną kwestią dla tej grupy aktywnych mieszkańców jest **utrwalanie historii miejscowości** – to z ich inicjatywy powstały tablice informacyjne w przestrzeni wsi, które opowiadają o jej historii, tradycjach, zawierają też archiwalne zdjęcia.

Aktywność pozostałych mieszkańców jest rozpoznana raczej jako pole do **działań aktywizacyjnych**. Na wydarzenia przychodzą pojedyncze osoby mieszkające

³³ m.in. w raporcie NCK: <https://nck.pl/badania/aktualnosci/czy-to-juz-koniec-klopotow-domy-kultury-po-pandemii-> (dostęp: 13.05.2023)

³⁴ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/rowy/> (dostęp: 5.05.2023)

w Rowach od niedawna, organizatorzy próbowali też osobistego zapraszania na wydarzenia, ale z niewielkim skutkiem.

Ważne miejsca

- Świetlica wiejska
- Boisko
- OSP
- Kościół neoromański
- Port rybacki
- Promenada
- Muszla koncertowa
- Centrum Informacji Turystycznej
- Sklepy
- Ośrodki wczasowe
- Plaża
- Rzeka Łupawa
- Historia Słowińców
- Wydmy
- Park Linowy
- Tablice informacyjne o historii miejscowości
- Pozostałości gródka, na którym w średniowieczu wznosiła się rezydencja rycerska w postaci wieży otoczonej wałem i fosą (gródek znajduje się na końcu wschodniej części ulicy Spokojnej)

Miejsca już nieistniejące

- Wzgórze cmentarne pełniące do lat 50. XX wieku funkcję cmentarza, który jednak został zlikwidowany – do tej pory istnieją jeszcze nieliczne pozostałości po starym cmentarzu w Rowach. Oprócz mieszkańców chowani byli tam także polegli marynarze wielu narodowości, m.in. Szwedów, Holendrów, Francuzów, a nawet Arabów, ze statków rozbitych w okolicach Rowów i Dębiny Według zapisów w rowieńskiej kronice kościelnej, w latach 1796-1936 w pobliżu Rowów rozbiło się co najmniej 25 żaglowców i statków.

Ważne osoby

- Radny – gry terenowe: strzelectwo (asg, paintball), grupy rekonstrukcyjne, społecznik
- KGW
- Zespół wokalny Babiniec
- P. Asia Płatwa, p. Roksana Białek – wokalistki
- P. Zorza Sędzicka – instruktor wokalny

Co pomaga w zaangażowaniu?

Tym, co najbardziej pomaga mieszkańcom we wspólnym, oddolnym działaniu, jest dobra współpraca – wsparcie, pomoc, dzielenie odpowiedzialności za organizację wydarzeń.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Działania utrwalające historię Rowów
- Działania integrujące mieszkańców
- Pokazanie i utrwalenie działalności kulturalnej mieszkańców Rowów
- Wydarzenie pokazujące Rowy z lat 70. (kostiumy z okresu, przygotowanie scenek sytuacyjnych, nagranie filmu z wydarzenia, warsztaty teatralne i krawieckie przygotowujące wydarzenie – scenariusz opracowany przy wykorzystaniu osobowego potencjału lokalnego)
- Wystawa fotografii dawnych Rowów
- Emisja filmu o Rowach „Między brzegami” – realizacja w trakcie Dnia Seniora, aby dodatkowo pozyskać wspomnienia mieszkańców

Skojarzenia z Centrum Kultury

Centrum Kultury kojarzy się mieszkańcom z dobrą współpracą, ale jednocześnie chcieliby widzieć większą promocję grup lokalnych ze strony CKGU. Chcieliby też odczuwać w miarę możliwości większą obecność osób z CKGU w ich działaniach.

Rekomendacje: Dla mieszkańców Rowów bardzo ważną kwestią, wokół której się aktywizują, jest historia miejscowości. Warto iść w tym kierunku, wspierać działania ukierunkowane na odkrywanie lokalnego dziedzictwa, w tym przede wszystkim działania otwarte, animacyjne, aby miały potencjał zaangażowania większej ilości

mieszkańców. Działania mogą być z jednej strony ukierunkowane na aktywność badawczo-promocyjną, takie jak zebranie wspomnień mieszkańców na temat historii po II wojnie światowej, zebranie informacji ze źródeł historycznych i archiwalnych o czasach dawniejszych, a następnie wydanie ich w formie książki, dodatkowych tablic informacyjnych, wystawy plenerowej itp., a z drugiej działania animacyjne, jak np. zrealizowanie projektu wielopokoleniowego (np. młodzieżowo-seniorskiego) o historii miejscowości, w ramach którego powstanie gra terenowa, strona internetowa, gra planszowa itp.

Świetlica w Starkowie

W spotkaniu wzięło udział 8 osób w tym sołtys, członkinie KGW i OSP.

Działalność świetlicy

W Starkowie prowadzone są zajęcia z socjoterapii (dwa razy w tygodniu). Ponadto organizowane są zajęcia okolicznościowe (np. warsztaty piernikowe czy bale karnawałowe dla dzieci)³⁵.

Wnioski z warsztatu

W czasie warsztatu podkreślano w szczególności potrzebę utrwalenia pamięci o **historii miejscowości i ważnych osobach**, np. dawnych poetach. Także tutaj mieszkańcy zwracali uwagę na coraz mniejsze zaangażowanie mieszkańców. Dotyka to także grup już istniejących – w miejscowym KGW działa kilka osób, a jest potencjał na więcej zaangażowanych osób. Miejscowe KGW jest jednym z najlepiej wyposażonych w sprzęt podmiotów w gminie.

Ważne miejsca

- Świetlica
- Remiza OSP
- Orlik
- Dwa place zabaw
- Dom sołtysa (w Krężołkach – wieś obok)
- Przystanek

³⁵ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/starkowo/> (dostęp: 5.05.2023)

- Gospodarstwa agroturystyczne
- Krzyż
- Zniszczona wiata (spotkania młodzieży)
- Kamień pamiątkowy – tablica poniemiecka
- Zagroda śledziowa (inicjatywa prywatna bazująca na śledziach, agroturystyka, koncerty)
- Niedoszłe muzeum lalki
- Masarnia Dudka

Miejsca już nieistniejące

- Młyn (pozostały ruiny)
- Cmentarz poniemiecki
- Stare boisko
- Skup mleka
- Stary sklep ze świetlicą
- Karczma
- Przedwojenna piekarnia
- Szewc
- Szkoła
- Kowal

Ważne osoby

- P. Ewa Grużewska – malarka
- Młodzi – gitara, keyboard
- Młodzi – recytator, obecnie startuje do szkoły aktorskiej
- Młodzi – filmowiec, startuje do szkoły filmowej
- Zmarli poeci: p. Rękas, p. Leszek Jędrzejczyk
- Właściciel kolekcji około 700 dawnych zdjęć miejscowości
- Sołtys
- KGW

Co pomaga w zaangażowaniu?

Według mieszkańców w zaangażowaniu pomaga posiadanie pomysłów do działania, środków finansowych oraz pomoc innych.

.W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Imprezy okolicznościowe: Dzień Matki, Dzień Dziecka itd.
- Warsztaty rękodzielnicze
- Zebranie i prezentacja utworów zmarłych poetów z miejscowości
- Wystawa poświęcona historii Starkowa
- Wycieczka połączona z warsztatami

Skojarzenia z Centrum Kultury

Skojarzenia mieszkańców Starkowa z CKGU to przede wszystkim dobra współpraca, którą warto kontynuować zarówno jeśli chodzi o zajęcia w świetlicy, jak i inne wydarzenia w przestrzeni miejscowości.

Rekomendacje: W Starkowie widoczna jest **duma mieszkańców z osiągnięć i twórczości lokalnych poetów**. Wartą wsparcia inicjatywą byłoby **wydanie tomiku poezji** nieżyjących już twórców, a także stworzenie wokół niego **programu artystycznego**, np. konkursu recytacji, konkursu prac plastycznych lub fotograficznych inspirowanych lokalną poezją, performatywnego wspólnego czytania. W miejscowości funkcjonują też agroturystyki, które można zaproponować partnerstwo w realizowanych projektach.

Świetlica w Wodnicy

W warsztacie wzięło udział kilkoro mieszkańców Wodnicy, m.in. były to członkinie KGW, sołtys, żona lokalnego artysty.

Działalność świetlicy

Świetlica w Wodnicy prowadzi zajęcia świetlicowe dla dorosłych (3 godziny, raz w tygodniu). Prowadzone są też zajęcia socjoterapeutyczne (dwa razy w tygodniu). Ze świetlicy korzysta też Koło Gospodyń Wiejskich Wodnica (spotkania raz w tygodniu). Prowadzone są warsztaty piernikowe oraz bale karnawałowe³⁶.

³⁶ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/wodnica/> (dostęp: 5.05.2023)

Wnioski z warsztatu

W sołectwie coraz aktywniej **działa Koło Gospodyń Wiejskich**. Kilka lat temu występowały napięcia między przewodniczącą KGW a sołtysem, jednak udało się je zażegnać. Z Wodnicą związany był **ludowy artysta – rzeźbiarz Stanisław Kostka**. Pozostało po nim wiele rzeźb oraz jego pracownia (obecnie nie jest udostępniana do zwiedzania). Obecny **sołtys jest osobą aktywną i chętną do działania**. W miejscowości organizowane są lokalne festyny i spotkania w świetlicy.

Ryc. 9. Warsztaty z mieszkańcami w świetlicy w Wodnicy (fot. CKGU)

Ważne miejsca

- Boisko
- Dwa place zabaw
- Świetlica
- Sklep
- Agroturystyka (współpraca przy lokalnych wydarzeniach)

Miejsca nieistniejące

- Myjnia samochodowa
- Stare stodoły
- Posesja z lamami
- Kaplica
- Winnica
- Hodowla ptaków
- Zbiory dawnego sprzętu
- W planie – przystań kajakowa i wiata

Ważne osoby

- Sołtys
- KGW
- Sponsorzy
- Rękodzielnicy
- Muzycy lokalni
- Gołębiarz
- Pszczelarz
- Właściciel winnicy
- P. Kazimierz Kostka (zmarły rzeźbiarz, pozostała po nim kolekcja rzeźb w posiadaniu żony)
- P. Kostkova (uzdolnienia artystyczne, plastycznie)
- Osoby uzdolnione plastycznie

Co pomaga w zaangażowaniu?

Według aktywnych mieszkańców Wodnicy w działaniu pomaga dobra współpraca oraz zaangażowanie.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Objazdowy kabaret
- „Otwarte wrota” – pokaz stodoł i dawnego sprzętu
- Wystawa dawnego sprzętu i warsztaty tematyczne
- Warsztaty plastyczne – wykonanie murali
- Warsztaty rękodzielnicze

- Próba założenia zespołu muzycznego (są muzycy i sprzęt, potrzebny instruktor i impuls do działania)

Skojarzenia z Centrum Kultury

Uczestnikom spotkania Gminne Centrum Kultury kojarzy się z dobrą współpracą.

Rekomendacje: Miejscowość posiada **bogaty zasób osób i miejsc**, które mogłyby się przyczynić do rozwoju działalności kulturalnej w Wodnicy, głównie w oparciu o **lokalną historię i lokalnych twórców**. Jednym z pomysłów może być otwarcie izby regionalnej poświęconej lokalnemu rzeźbiarzowi Kazimierzowi Kostce. W takiej izbie można udostępniać rzeźby, które zostały po artyście, opowiedzieć jego historię, przygotować wystawę zdjęć. Izbę można połączyć z ogólną izbą regionalną poświęconą regionowi. Można także przygotować program warsztatów artystycznych czy rękodzielniczych, nawiązujących do prac twórcy.

Świetlica w Wytownie

Spotkanie z mieszkańcami w świetlicy nie odbyło się, zamiast tego odbył się spacer po miejscowości, w czasie którego przeprowadzono wywiady z 3 napotkanymi osobami.

Działalność świetlicy

W Wytownie zajęcia świetlicowe odbywają się trzy razy w tygodniu, popołudniami, a zajęcia z socjoterapii dwa razy w tygodniu³⁷. Organizowane są tutaj bale karnawałowe dla dzieci.

W Wytownie znajduje się też punkt biblioteczny, czynny raz w tygodniu przez 2 godziny.

Wnioski z wywiadów

Społeczność miejscowości stoi przed wyzwaniem **zwiększenia aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców** – obecnie dominują opinie, że we wsi nic się nie dzieje, mieszkańcom nie chce się angażować, a na wszystko wpływa dodatkowo słaby przepływ informacji.

³⁷ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/wytowno/> (dostęp: 5.05.2023)

Ważne miejsca:

- Świetlica (budynek po dawnej szkole)
- Zabytkowy kościół z XVII wieku (elementy z XV wieku)
- Budynek dworu z XVIII wieku z parkiem
- Przedwojenna szkoła niemiecka (po wojnie polska)
- Cmentarz poniemiecki
- Plac zabaw
- Stacyjka rowerowa
- Trasa EuroVelo

Rekomendacje: W miejscach o niskiej aktywności społecznej, w których brak jest aktywnej grupy mieszkańców, **warto znaleźć i wesprzeć osoby z potencjałem liderekim**. W czasie organizacji wydarzeń możliwe jest zidentyfikowanie osób, które mogłyby stać się liderami zmian, i zaproponować im wsparcie przy realizacji innych działań. Każde wydarzenie, działanie, projekt, który zaangażuje mieszkańców, będzie z dużą korzyścią dla rozwoju potencjału miejscowości. Można do tego wykorzystać lokalne zasoby infrastrukturalne, np. rajd rowerowy szlakiem ciekawych miejsc w okolicy.

Świetlica w Zaleskich

W spotkaniu wzięły udział członkinie KGW oraz dyrektor szkoły.

Działalność świetlicy

Świetlica w Zaleskich jest czynna popołudniami, dwa razy w tygodniu. Raz w tygodniu odbywają się warsztaty z wikliny papierowej oraz zajęcia teatralne (dla grupy młodszej i starszej)³⁸. Organizowane są tutaj zajęcia piernikowe, Dzień Matki czy bale karnawałowe.

W Zaleskich działał także punkt biblioteczny (obecnie jest zamknięty).

³⁸ <http://ckgminaustka.pl/swietlice/zaleskie/> (dostęp: 5.05.2023)

Wnioski z warsztatu

W miejscowości **zarejestrowane jest KGW**. Liczy ono ponad 35 członków, ale aktywnie działających jest tylko kilka osób. Przez wiele lat KGW działało nieformalnie, bez żadnej oficjalnej formy zrzeszenia. Do tej pory w Zaleskich były organizowane imprezy sylwestrowe, festyny, gminne spotkania wigilijne, Dzień Dziecka, Dzień Seniora, Dzień Kobiet, zabawy choinkowe czy rajd rowerowy.

Ważne miejsca

- Szkoła
- Świetlica
- Plac zabaw
- Boisko
- Kościół
- Punkt biblioteczny

Miejsca nieistniejące

- Sklep
- Ośrodek zdrowia
- Pałac (własność prywatna)
- Zakład samochodowy
- Piekarnia
- Masarnia
- Poczta

Ważne osoby

- OSP
- Sołtys
- KGW
- Rada Sołecka
- Osoby ze szkoły
- Klub sportowy
- P. Agata Frankiewicz – śpiew, prowadzi zajęcia dla dzieci
- Osoby szydełkujące
- Osoby ze zdolnościami kulinarnymi

- Osoby robiące wiklinę papierową

Niewykorzystany potencjał

- P. Adam Jaskólski – fotograf, historyk
- Masażystka
- Rolnicy (hodowla świń i krów)
- „Wesołe sąsiadki” (grupa poetycko-kabaretowa)
- Poetki

Co pomaga w zaangażowaniu?

W aktywizacji i włączeniu się w organizację wydarzeń pomaga większa liczba osób chętnych do działania oraz dobra atmosfera pracy.

W jakie wydarzenie mieszkańcy chcieliby się zaangażować?

- Przybliżenie historii miejscowości, wspomnień mieszkańców
- Wystawa starych zdjęć
- Organizacja wydarzenia wspomnieniowego dla mieszkańców (wystawa zdjęć, wspomnienia najstarszych mieszkańców),
- Prezentacja lokalnych talentów,
- Zabawa w stylu lat 50-60 dla seniorów,
- Spotkanie z dziećmi ze szkoły
- Warsztaty teatralne

Skojarzenia z CK

Mieszkańcy mają pozytywne skojarzenia z CK w Ustce. Najczęściej kojarzy im się ono z dobrą współpracą.

Rekomendacje: Warto wykorzystać **potencjał istniejącego KGW** oraz zachęcić więcej członków do aktywnego działania. KGW, które posiada formę prawną, może ubiegać się o środki finansowe w dedykowanych programach. Organizacja dodatkowych środków na działania może być bodźcem, który sprawi, że więcej osób zaangażuje się w życie miejscowości. Zaleskie posiadają też potencjał w osobach i miejscach, np. **osoby uzdolnione artystycznie** można zachęcać do poprowadzenia warsztatów rękodzielniczych dla mieszkańców. W miejscowości działa też **grupa poetycko-kabaretowa**, która może przygotować repertuar stanowiący część większego wydarzenia w gminie. Mieszkańcom zależy również na odkrywaniu

i promowaniu lokalnej historii, stąd warto zastanowić się nad opracowaniem tablic informacyjnych lub ścieżki tematycznej czy gry terenowej.

Podmioty kulturalne działające w gminie

W gminie Ustka funkcjonuje 12 Kół Gospodyń Wiejskich³⁹:

- Koło Gospodyń Wiejskich Charnowo
- Koło Gospodyń Wiejskich Duninowo
- Koło Gospodyń Wiejskich Gąbino
- Koło Gospodyń Wiejskich Grabno
- Koło Gospodyń Wiejskich Starkowo
- Koło Gospodyń Wiejskich Objazda
- Koło Gospodyń Wiejskich Machowino
- Koło Gospodyń Wiejskich Możdżanowo
- Koło Gospodyń Wiejskich Przewłoka
- Koło Gospodyń Wiejskich Rowy
- Koło Gospodyń Wiejskich Wodnica
- Koło Gospodyń Wiejskich Zaleskie

Koła Gospodyń Wiejskich aktywnie działają zarówno na terenie swojego sołectwa, jak i całej gminy. Organizują lokalne imprezy, dożynki, konkursy czy warsztaty.

W gminie działają także zespoły muzyczno-taneczne. Są to: zespół Retro, Echo Objazdy, Kwiat Paproci, Babiniec, Pomorzacy oraz Chłopoki do wzięcia. Zespół Echo Objazdy, działający od kilkunastu lat, przyciąga dorosłych mieszkańców i mieszkanki gminy, działa przy KGW Objazda. Niedawno przygotował klip muzyczny promujący zespół⁴⁰. Zespół Pomorzacy powstał w 2010 roku, skupiając wokół siebie dzieci ze szkoły podstawowej. Ideą zespołu jest propagowanie kultury polskiej oraz regionalnej przez stroje, nazwę i dobór repertuaru. Początki zespołów Kwiat Paproci i Babiniec z Rowów sięgają 2006 roku. Pierwszy z nich sięga po polskie ludowe pieśni i przyśpiewki, natomiast drugi śpiewa piosenki polskie, niemieckie, rosyjskie i angielskie. Zespół RETRO z Charnowa powstał w 2008 roku w ramach działalności miejscowego Koła Gospodyń Wiejskich. Zespół Chłopoki do wzięcia formalnie powstał w 2019 roku w Pęplinie, jednakże swoją działalność muzyczną

³⁹ Strategia Rozwoju Gminy Ustka na lata 2017-2027, s. 55, <https://ustka.ug.gov.pl/strategia-rozwoju.html> (dostęp: 7.05.2023)

⁴⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=VN3m2uhj-I0> (dostęp: 7.05.2023)

rozpoczął już w 1970 roku, występując głównie na imprezach okolicznościowych i weselnych. Wszystkie zespoły od lat uczestniczą w tworzeniu oferty kulturalnej gminy, promując ją również na zewnątrz regionu, organizując i występując na lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych wydarzeniach muzycznych.

Na terenie Gminy Ustka zarejestrowanych jest 35 organizacji pozarządowych. Są to między innymi⁴¹:

- „Klif” Stowarzyszenie Turystyczne Gminy Ustka
- Caritas Parafii p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Duninowie
- Słowińska Grupa Rybacka
- Stowarzyszenie „Nowa Ustka”
- Stowarzyszenie dla Europy
- Stowarzyszenie na rzecz Obrony Demokracji – Stop Korupcji;
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Razem-Wszystko”
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Pęplino
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Przyjaciół”
- Stowarzyszenie Pedagogów i Przyjaciół Dzieci w Ustce
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym „Przystań”
- Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Miejscowości Rowy „Bałtyckie Rowy”
- Stowarzyszenie Promocji Rozwoju Obszarów Morskich
- Stowarzyszenie Psów Użytkowych „Balto”
- Stowarzyszenie Właścicieli Domków Letniskowych w Rowach
- Zrzeszenie Właścicieli Domków Letniskowych (Stowarzyszenie)

Mieszkańcy gminy Ustka zrzeszają się również w klubach i stowarzyszeniach sportowych. Są to m.in.⁴²:

- Gminny Klub Piłkarski Karol Pęplino
- Gminny Klub Sportowy Wybrzeże Objazda
- Klub Sportowy Zaleskie

⁴¹ Strategia Rozwoju Gminy Ustka na lata 2017-2027, s. 55, <https://ustka.ug.gov.pl/strategia-rozwoju.html> (dostęp: 7.05.2023)

⁴² Strategia Rozwoju Gminy Ustka na lata 2017-2027, s. 56, <https://ustka.ug.gov.pl/strategia-rozwoju.html> (dostęp: 7.05.2023)

- Stowarzyszenie Sportowe Klub Sportowy Unison Machowino
- Stowarzyszenie Sportowe Klub Sportowy Słupia Charnowo
- Uczniowski Klub Sportowy Orzeł przy Szkole Podstawowej w Objeździe

Wszystkie te organizacje i stowarzyszenia stanowią o potencjale poszczególnych miejscowości, ale i całej gminy. Warto wspierać i promować wymianę doświadczeń między różnymi organizacjami, które często nie mają okazji, aby się spotkać poza miejscowością, w której działają. Warto także włączać je w organizację i udział w wydarzeniach kulturalnych w gminie, aby jeszcze bardziej postawić na integrację międzypokoleniową mieszkańców.

Rekomendacje

Działania integracyjne – jednym z głównych wyzwań, które stoją przed większością społeczności lokalnych w gminie Ustka, jest spadająca aktywność społeczna i kulturalna mieszkańców. Wpływ na to miała bez wątpienia pandemia, przedłużające się lockdowny i izolacja społeczna, ale także migracje wewnętrzne, np. napływ nowych mieszkańców, którzy nie są zintegrowani ze społecznością lokalną. W takiej sytuacji każde działanie, które będzie w jak największym stopniu angażowało różnorodną grupę mieszkańców w jego organizację, ma wpływ na podniesienie ogólnego poziomu zaangażowania społecznego i integrację. Aby wspólnie tworzyć i realizować własne inicjatywy, trzeba się przede wszystkim znać, a to z kolei może się efektywnie zadziać przez wspólne działanie. Nawet takie proste na pierwszy rzut oka inicjatywy jak Dzień Dziecka czy festyn, o ile zrobione są wspólnymi siłami, mogą być pierwszym krokiem i przyczynkiem do dalszej, pogłębionej współpracy.

Wśród pomysłów mieszkańców często pojawiały się:

- Imprezy doroczne, np. Dzień Matki, Dzień Dziecka, ale też nawiązujące do pola zainteresowań czy pasji mieszkańców, np. Dzień Kwitnącej Wiśni – Dzień Kultury Japońskiej (zaproponowany w Duninowie)
- Festyny tematyczne (np. „Zanim odlecą bociany” zaproponowany w Pęplinie)
- Zawody i konkursy sportowe, w tym zawody rodzinne
- Zabawy taneczne i muzyczne, w tym np. karaoke
- Koncerty i kabarety, w tym lokalnych artystów i zespołów

Warto wspierać lokalne wydarzenia, święta czy festyny. W większości badanych miejscowości podkreślano, że cykliczne działania lokalne są podstawą, aby wzbudzić zainteresowanie i zaangażowanie mieszkańców.

Wspieranie oddolnych inicjatyw i liderów – uczestnicy diagnozy deklarowali, że w realizacji oddolnych inicjatyw pomogłaby im dobra promocja różnorodnych wydarzeń i wsparcie osób/grup działających w poszczególnych miejscowościach. CKGU może wesprzeć lokalne społeczności swoimi zasobami w zakresie informowania mieszkańców o wydarzeniach, tworzeniu i dystrybuowaniu plakatów czy ulotek, prowadzeniu profili, grup i kampanii w mediach społecznościowych. Lokalni

liderzy zwykle też mierzą się z problemem pozyskiwania funduszy na działania (czy to jako sołectwo, KGW, drużyna OSP czy grupa aktywnych mieszkańców). CKGU mogłoby wesprzeć mieszkańców np. w nauce pisania wniosków i realizowania projektów w konkursach grantowych, rozliczania takich projektów. Cennym działaniem byłoby też kontaktowanie ze sobą osób o podobnych zainteresowaniach i uzupełniających się kompetencjach. Realizację oddolnych inicjatyw zdecydowanie ułatwia dobra współpraca między mieszkańcami, lokalnymi instytucjami i organizacjami (szkoły, KGW, OSP, parafie itd.), świetlicami oraz lokalnymi władzami (sołtysi i Rady Sołeckie). W niektórych miejscach występują konflikty między poszczególnymi zaangażowanymi osobami lub grupami – współpraca kilku podmiotów na rzecz integracji, wspólne działanie może być w tym przypadku krokiem w kierunku załagodzenia sytuacji.

Projekty wokół historii lokalnej – miejscowości w gminie Ustka mają długą i bardzo ciekawą historię, którą warto wykorzystać. Mieszkańcy są jej nie tylko świadomi, ale także dumni, w wielu miejscach sami podjęli już działania zmierzające do jej utrwalenia i popularyzacji. Więcej takich projektów o charakterze wspólnotowym i animacyjnym, w tym międzypokoleniowych, jest z pewnością czymś, co może pozytywnie wpłynąć na lokalny rozwój kulturalny. Na terenie gminy zachowało się liczne materialne ślady przeszłości. Wiele z nich pokrywa się z miejscami, które mieszkańcy uznali za ważne. Mogą być one dobrym pretekstem do rozpoczęcia działań. Stary, poniemiecki cmentarz, ślad po budynku szkoły, karczmy czy sklepu, pomnikowe drzewa – każde z wymienionych przez mieszkańców miejsc może być tym, od którego zacnie się dyskusja, zbieranie wspomnień, pamiątek, które następnie można przekuć w rezultaty takie jak wystawa plenerowa, gra terenowa, gra planszowa, mapa historyczna, mapa etnograficzna, album, izba pamięci, mini przewodnik i wiele innych.

Animacje wokół ważnych miejsc – miejsca, które mieszkańcy wymienili podczas diagnozy, są też miejscami, które można wykorzystać, wychodząc do szerszej społeczności z różnymi działaniami animacyjnymi. Wiata, przy której zbiera się młodzież, sklep, ławki, plac zabaw, las, rzeka, pomniki przyrody – wszędzie tam, gdzie przebywają mieszkańcy, warto wyjść z inicjatywą i zaproszeniem do wspólnego działania. Nie wszystkie wydarzenia organizowane w przestrzeni wsi muszą mieć miejsce w świetlicy, bibliotece czy remizie, zwłaszcza w sezonie letnim warto wyjść

dalej i pokazać się mieszkańcom miejscowości od nieoczywistej strony i w nieoczywistym miejscu.

Zebranie wspomnień mieszkańców – w wielu miejscowościach mieszkają lub mieszkają ciekawe osoby (artyści, lokali działacze, osoby zasłużone dla regionu). Pozostałe osoby są świadome potencjału, który kryje się w gromadzeniu opowieści i zdjęć związanych z życiem takich ludzi. W niektórych przypadkach po sławnych osobach pozostały liczne artefakty, które obecnie kurzą się w zakamarkach mieszkań, a które można by wykorzystać, tworząc izby pamięci czy wystawy.

Działania wokół dawnych PGR-ów i spółdzielni rolniczych – niektóre wsie w gminie Ustka mają doświadczenie PGR-ów i spółdzielni, a przestrzeń i historia z nimi związana wciąż nacechowana jest negatywnymi stereotypami. Projekty, które wychodzą poza utarte schematy, ukierunkowane np. na zebranie wspomnień, zdjęć i historii mieszkańców, ukazujących życie codzienne w PGR, a następnie wykorzystane w sposób animacyjny, mogą mieć duży potencjał nie tylko poznawczy i edukacyjny, ale również integracyjny.

Zawiązywanie lokalnych partnerstw, sieciowanie – w gminnych miejscowościach działa dużo podmiotów (np. KGW, OSP, klubów sportowych), które zintegrowane, działałyby lepiej, w pełni wykorzystując swój potencjał. Wspierałyby się wzajemnie w działaniach (np. pożyczając sprzęty, korzystając z pomocy osób, które posiadają konkretną umiejętność). W tym celu warto także organizować spotkania integracyjne skierowane bezpośrednio do takich organizacji. Można też próbować nawiązywać partnerstwa z podmiotami prywatnymi, funkcjonującymi na terenie gminy (agroturystykami, firmami itp.)

Inspiracje i dobre praktyki, publikacje

Historia lokalna, archiwistyka społeczna

- **Centrum Archiwistyki Społecznej** – strona z wiedzą i inspiracjami o tym, jak zacząć działać z archiwami społecznymi, <https://cas.org.pl/>
- **Archiwum społeczne Stowarzyszenia Gospodyń Wiejskich w Głogoczowie** – webinar, <https://www.facebook.com/CentrumArchiwistykiSpołecznej/videos/708092616779303/>
- **Nasze miejsce – odkrywanie lokalnej historii**, <https://etnograficzna.pl/edukacja/nasze-miejsce/>
- **Finansowanie projektu archiwum społecznego** – webinar Centrum Archiwistyki Społecznej, <https://www.facebook.com/630494587045078/videos/2842684122628585>
- **Program „Małe ojczyzny” Centrum Archiwów Społecznych**, <https://archiwa.org/content/program-male-ojczyzny>
- **Historia mówiona w działaniach kulturalnych** – webinar, <https://www.facebook.com/630494587045078/videos/802311977170286>
 - Przykłady:
 - Wystawa monideł wypożyczonych od mieszkańców
 - Wystawa „świętych obrazów” wypożyczonych od mieszkańców
- **Konkurs na wspomnienia – historie lokalne – przykład konkursu organizowanego przez dom kultury**, <http://um.suchowola.wrotapodlasia.pl/pl/aktualnosci/ogloszenia/konkurs-na-wspomnienia---historie-lokalne.html?fbclid=IwAR01z4hBBgDJNpdIbQ8JXcZz6LpEVdUM6YmZoXm0oOh2VwIPKm7YJ7rp2oM>
- **Projekt „Rola folkloru” w domu kultury w Serocku – przykład projektu włączającego historię lokalną**, <https://www.serock.pl/3172,rola-folkloru>

Integracja

- **Archipelag Pokoleń** – przykłady projektów międzypokoleniowych i kurs praktyk międzypokoleniowych dla animatorów i edukatorów,
<https://archipelagpokolen.pl/przyklady/>
- **Magiczna noc z Harrym Potterem**,
<https://bpick.trzcianka.pl/2022/09/19/magiczna-noc-z-harrym-potterem/>;
<https://lustrbiblioteki.pl/2022/10/magiczna-noc-z-harrym-potterem-w-bpick-w-trzciance/>

Animacja

- **Męska Szopa**, <https://wck-wola.pl/nasze-miejsca/meska-szopa/>
- **Lato na podwórku** – przykład letnich działań animacyjnych,
<https://ladnehistorie.pl/lato-na-podworuku/>
- **Centrum Paca** – przykład instytucji jako otwartej przestrzeni społecznej, trzeciego miejsca, <https://centrumpaca.pl/aktywnosci/>

Biblioteki

- **Wędrujące czytanie** – przykład działania bibliotecznego integrującego społeczność lokalną, <http://biblioteka.pik.legionowski.pl/m-wydarzenia/item/501-pik-owe-w%C4%99druj%C4%85ce-czytanie.html>
- **Książka w obiegu oraz Strefa Wymiany Książek** – przykład działania bibliotecznego integrującego społeczność lokalną,
<http://biblioteka.pik.legionowski.pl/m-wydarzenia/strefa-wymiany-ksi%C4%85%C5%BCek.html>

Publikacje

- **Kawiarnie Kultury. Diagnoza** – raport,
<https://www.nck.pl/badania/raporty/raport-kawiarnie-kultury>
- **Podręcznik Narodowego Instytutu Dziedzictwa**, https://edd.nid.pl/wp-content/uploads/2018/11/podrecznik-dobrych-praktyk_.pdf?fbclid=IwAR3BtQqqiCihf4UiZFjtFTrVQ2-2KtHulfTyGCyomNrOrQ6saBbTGeOsgFI

- **Pole do działania. Jak partycypacyjnie współpracować z młodzieżą** – publikacja Fundacji Pole Dialogu, <https://poledialogu.org.pl/pole-do-dzialania-jak-partycypacyjnie-wspolpracowac-z-mlodzieza-2/33/>
- **Miejsce Aktywności Lokalnej** – idea, założenia <https://architektura.um.warszawa.pl/-/miejsca-aktywnosci-lokalnej>
- **Współpraca jako filozofia działania, czyli o sile współpracy i sieciowania. Przypadek Powiatowej Instytucji Kultury w Legionowie**, R. Sowińska, <https://pik.legionowski.pl/publikacje/item/491-wsp%C3%B3wpraca-jako-filozofia-dzia%C5%82ania.html>
- **5 rzeczy, o które musisz zadbać jeśli nie chcesz się wypalić** – poradnik Instytutu Kultury Miejskiej, http://repozytorium.ikm.gda.pl/files/original/3/149/5_rzeczy_o_ktore_musisz_z_adbac.pdf
- **Kultura na czasie** – blog dyrektorki instytucji kultury, <https://kulturanaczasie.pl/>

Bibliografia

Bukraba-Rylska I., Burszta W. (red.) (2011), Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce. Kanon i rozproszenie, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa

Drozdowski R., Fatyga B., Filiciak M., Krajewski M., Szlendak T. (2014), Praktyki kulturalne Polaków, Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń (http://ozkultura.pl/sites/default/files/stroaarchiwum/PRAKTYKI_KULTURALNE_PO_LAK%C3%93W.pdf)

Dębski M., Flis J. (2023). MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi w Polsce, Fundacja UNaweza, Warszawa https://mlodeglowy.pl/wp-content/uploads/2023/04/MLODE-GLOWY.-Otwarcie-o-zdrowiu-psychicznym_-Raport-final.pdf (dostęp: 8.05.2023)

DOBRE SPOTKANIE: jak to zrobić? Program Rozwoju Bibliotek, https://issuu.com/publikacje/frsi/docs/dobre_spotkanie_jak_to_zrobic_www?utm_medium=referral&utm_source=frsi.org.pl (dostęp: 8.05.2023)

Jędrych J., Oldenburg R. i jego teoria trzeciego miejsca, Warsztaty bibliotekarskie, <http://warsztatybibliotekarskie.pedagogiczna.edu.pl/nr-12015-45/ray-oldenburg-i-jego-teoriatrzeciego-miejsca/#note-464-2>

Kisiel P. (2013), Współczesne wzory uczestnictwa w kulturze, w: Kultura a rozwój, J. Hauser, A. Karwińska, J. Purchła (red.), Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s. 345-36

Kukołowicz T. (2018), Ukryte zasoby. O tym, co zasłania kategoria peryferyjności, w: Kultura na peryferiach, M. Jacyno, T. Kukołowicz, M. Lewicki (red.), Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s. 64-84. Młodzież na wsi, red. A. Strzemińska, M. Wiśnicka, Pracownia Badań i Innowacji „Stocznia”, Warszawa 2011 (https://rownaczsanse.pl/uploads_public/cms/parameter1599/18702_mlodziuz_na_wsi_raport.pdf)

Miejsca Aktywności Lokalnej (w tym Domy Sąsiedzkie) w Warszawie, https://um.warszawa.pl/documents/54320/8412038/MAL_broszura_2018.pdf/c87328ee-7e09-596c-eb51-339f8585b66c?t=1598795978469 (dostęp: 8.05.2023)

Miodyńska A., Siła sieci. Krótki poradnik sieciowania dla bibliotek i nie tylko, Warszawa 2020, <https://biblioteki.org/publikacje/sila-sieci-krotki-poradnik-sieciowania-dla-bibliotek-i-nie-tylko/>

Murawska K., Olko D., Sadura P. (2016), Z klasą o kulturze. Testowanie granic klasowych w partycypacji kulturalnej i obywatelskiej, Fundacja Pole Dialogu, Warszawa <https://poledialogu.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/Z-klasa-o-kulturze.pdf>)

Orłowska M. (2003), Problemy czasu wolnego w pedagogice społecznej, w: S. Kawula (red.) Pedagogika społeczna, Toruń, s. 585.

Szlendak T. (2011), Nic? Aktywność kulturalna i czas wolny na wsi i w małych miastach, w: Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce. Kanon i rozproszenie, I. Bukraba Rylska, W. Burszta (red.), Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s. 53-101.

UNESCO (2006), Synergies between formal and non-formal education: an overview of good practices, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146092>

Walczak B., Jewdokimow M., Pazderski F. (2016), Praktyki uczestnictwa w kulturze wśród ludności wiejskiej studium socjologiczne, Instytut Spraw Publicznych (<https://www.isp.org.pl/pl/publikacje/praktyki-uczestnictwa-w-kulturze-wsrod-ludnosciewiejskiej-studium-socjologiczne>)

Wieś w Polsce 2017: diagnoza i prognoza, red. P. Sadura, K. Murawska, Z. Włodarczyk, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa 2017 (wersja pełna raportu: <https://poledialogu.org.pl/wp-content/uploads/2017/10/Wies-w-Polsce-2017-Diagnoza-iPrognoza-Raport-FWW-pelny.pdf>, wersja skrócona raportu: <http://fundacjawspomaganiawsi.pl/wp-content/uploads/2017/09/Wie%C5%9B-w-Polsce2017-Diagnoza-i-Prognoza-Raport-Fundacji-Wspomagania-Wsi-skr%C3%B3t.pdf>)

Zysiak A. (2011) Jak pozostać wiernym w niestałym świecie? Czym, gdzie i dla kogo ma być nowoczesna biblioteka? w: Biblioteka jako „trzecie miejsce”, M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s.18-27 (<http://bcu.lib.uni.lodz.pl/Content/1896/KonferencjaBULII14.12.pdf>)